

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra pedagogiky a psychologie

Bakalářská práce

Poslech zpěvu pedagoga v mateřské škole

Vypracovala: Simona Komárová
Vedoucí práce: PaedDr. Alena Váchová

České Budějovice 2019

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů literatury uvedených v seznamu citované literatury. Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích 20. března 2019

.....

Simona Komárová

PODĚKOVÁNÍ

Děkuji vedoucí mé bakalářské práce PaedDr. Aleně Váchové za odborné vedení a čas věnovaný při jejím zpracovávání. Dále děkuji vedení mateřských škol za umožnění realizace programu. V neposlední řadě děkuji své rodině a přátelům za podporu v době psaní práce.

Abstrakt

Cílem bakalářské práce je vytvoření námětů pro využití zpěvu pedagoga k rozvíjení základů poslechu hudby v MŠ, jejich realizování a vyhodnocení. Teoretická část představuje zpěv jako hudební umění v estetickém a psychologickém kontextu, specifikum hudebního vnímání v předškolním věku a využití zpěvu k rozvíjení základů poslechových dovedností. Obsahem praktické části je vytvoření programu poslechu písní pro děti v mateřské škole v rámci integrovaného tematického vzdělávání. Realizace programu je průběžně vyhodnocována dle předem vytvořeného evaluačního plánu. Využity jsou přitom metody přímého pozorování, pozorování videonahrávky, nestandardizovaný test hudebnosti a rozhovor s dětmi.

Klíčová slova: poslech hudby, předškolní vzdělávání, hudební činnosti v mateřské škole, zpěv učitelky

Abstract

The aim of the bachelor thesis is to create ideas for how teachers can implement and evaluate the use of singing in the development of basic music listening skills in kindergarteners. The theoretical part introduces the singing as a musical art in the aesthetic and psychological context, the specifics of musical perception in preschool age, and the use of singing for the development of listening skills. The content of the practical part is to create a program involving listening to songs that is followed by music activities for children in kindergarten within the integrated thematic education. The implementation of the program is continuously evaluated according to the created evaluation plan. Methods of evaluation include direct observation, observation of video recordings, non-standardized test of musicality, and conversation with children.

Key words: listening to music, preschool education, musical activities in kindergarten, teacher's singing

OBSAH

ÚVOD.....	1
1 HUDBA V ESTETICKÉM A PSYCHOLOGICKÉM KONTEXTU	3
1.1 Hudba jako součást umění	3
1.2 Anti-realistická povaha umění.....	4
1.3 Prenatální hudební zkušenost, smysl hudby a zpěvu	5
1.4 Potenciál dítěte k poslechu a provozování hudby.....	6
2 SPECIFIKA HUDEBNÍHO VNÍMÁNÍ V PŘEDŠKOLNÍM VĚKU.....	9
2.1 Estetická a hudební vnímavost dítěte.....	9
2.3 Hudební představivost a fantazie dítěte	11
2.4 Hudební paměť dítěte	12
3 ROZVÍJENÍ ZÁKLADNÍCH HUDEBNÍCH SCHOPNOSTÍ DĚTÍ PŘEDŠKOLNÍHO VĚKU	14
3.1 Hudební schopnosti u dětí předškolního věku.....	14
3.2 Hudební sluch.....	14
3.2.1 Diferenciace tónových výšek	15
3.2.2 Rozlišování barevnosti tónu	16
3.2.3 Rozlišování hlasitosti tónů.....	17
3.3 Rytmické cítění.....	17

4 ZPĚV A JEHO POSLECH V KONTEXTU SOUČASNÉHO PŘEDŠKOLNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ	19
4.1 Metodika k hudebním aktivitám	19
4.2 Poslech hudby a vliv na emoční reakce	20
4.3 RVP pro PV a poslech hudby	21
4.4 Využití zpěvu pedagoga v průběhu dne v MŠ	23
4.5 Péče o osobnostní rozvoj dítěte	24
II. PRAKTICKÁ ČÁST	26
5 CÍLE PRÁCE A METODOLOGICKÉ ŘEŠENÍ.....	27
5.1 Cíle praktické části a jejich plnění	27
5.2 Popis realizace programu	27
5.3 Charakteristika škol a skupin	28
5.4 Plán evaluace programu	29
5.4.1 Stanovené evaluační otázky	29
5.4.2 Metody evaluace	29
5.4.3 Test poslechových dovedností	30
6 PROGRAM POSLECHU PÍSNÍ	31
6.1 Cíle programu dle RVP PV	31
6.2 Předvánoční čas – koledy pro Ježíška	32
6.3 Království paní Zimy	34
6.4 Masopust	39
6.5 Příchod jara	41

6.6 Koníci pomocníci	43
7 ZÁVĚREČNÁ EVALUACE	47
7.1 Odpovědi na výzkumné otázky	47
7.2 Vyhodnocení testu poslechových dovedností.....	50
7.3 Celkové shrnutí praktické části	54
ZÁVĚR.....	56
SEZNAM LITERATURY.....	58
SEZNAM PŘÍLOH	61

Úvod

Pro svou bakalářskou práci jsem zvolila název „*Poslech zpěvu pedagoga v mateřské škole*“. Ve své práci se zaměřím na to, jak dětem zábavnou formou zprostředkovat zpívané písně. Bohužel se v dnešní době dětem už moc nezpívá, většinou se písničky pouští přes počítač či rádio a z toho důvodu jsem zvolila pro reprodukci písní pouze svůj hlas. Zároveň budu sledovat, zda se v průběhu působení mého programu, přestože je krátkodobý, budou nějak vyvíjet základní poslechové dovednosti dětí.

V teoretické části se zaměřím na různé estetické teorie hudby a také na to, kdy vůbec začínáme hudbu jako takovou vnímat a jak se hudba nadále projevuje v našem životě. Jelikož budu navštěvovat děti předškolního věku, zaměřím se v teoretické části na důležité vývojové body, které při hrách s dětmi nesmíme opomenout a také na to, do jaké míry mají děti rozvinuté hudební schopnosti a dovednosti a jak je můžeme rozvíjet dále. Jako poslední bod zmiňuji zpěv a jeho poslech v kontextu současného předškolního vzdělávání, který by měl být důležitou součástí výchovy dětí v mateřských školách. Praktická část se bude skládat z vytvořeného vzdělávacího programu, jehož významnou součástí je zpěv pedagoga s navazujícími aktivitami pro děti. Tato část je založena na kvalitativním výzkumu ve dvou mateřských školách. Program je reflektován dle stanovených evaluačních otázek. Dále je součástí individuální pre-test a post-test poslechových dovedností, který na konci praktické části vyhodnotím. Využívám metody přímého pozorování, pozorování videonahrávky a rozhovor. V závěrečné evaluaci formuluji doporučení pro využití a optimalizaci programu ve vzdělávání v mateřské škole.

Hudba doprovází celý náš život již od prenatálního období, proto ji vidím jako důležitou součástí předškolní výchovy, kde můžeme svým působením na dítě upevňovat jeho hudební kořeny, a vést k pozitivnímu vztahu k hudbě, jejímu porozumění a poté k jejímu aktivnímu provozování v dalších vývojových obdobích dítěte až do dospělosti.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 HUDBA V ESTETICKÉM A PSYCHOLOGICKÉM KONTEXTU

1.1 Hudba jako součást umění

Hudba je druhem umění, které se projevuje v kultuře jako seskupení uměle vytvořených zvuků a tónů. Hudba vytvořená lidským hlasem se nazývá vokální, máme však i hudbu instrumentální, která je tvořena hudebními nástroji. Při tvoření hudby, jejím provozování či pouhém poslechu uvolňuje mozek hormon zvaný endorfin, který pomáhá k dobré náladě. Její poslech je pro člověka relaxací a má důležitý rituální, terapeutický a emocionální význam.¹

Obrátíme-li svůj pohled do minulosti k přírodním kmenům a národům, spojovali tanec, rytmus, zpěv, dramatizaci a výtvarné umění v obřadech. Je tudíž zřejmé, že všechny tyto složky k sobě neoddělitelně patří. Přírodním kmenům každodenní zpěv a tanec pomáhal udržovat svěží mysl a duševní rovnováhu. Terapeutický a sociokulturní význam hudby je ještě nyní u některých národů vnímán jako hlavní účel. Můžeme si položit otázku, v čem se v naší moderní společnosti liší pohled na hudbu od přírodních kmenů. Šimanovský Z. ve své knize odpovídá jednoznačně. Hudba je pře-distancovaná², jelikož se zabýváme hlavně tím, kdy a jak je hudba krásná a ne tím, že může hudba léčit a přinášet užitek jednotlivci či skupině. Kromě terapeutického významu jde podle něj i o duchovní přesah, jako je hranice neznáma, času a sebepoznání. „Zpěv umí ze zmatku, obav a chaosu vytvořit smysluplný řád, jen je potřeba v dnešní době umět hudbu správně uchopit“.³ Hudbu můžeme vnímat pouze v přítomnosti, je pomíjivá a po doznění zmizí z reálného prostředí. Dokáže však zůstat v naší mysli, představách a vzpomínkách.⁴

Nyní se podíváme na další estetické teorie o hudbě. Kantor a kol. zmiňuje názor K. Bruscii (1998), podle něhož člověk ve svém životě hledá smysl života a krásu. Hudba

---

¹ HARTL, Pavel a Helena HARTLOVÁ. *Velký psychologický slovník*. Ilustroval Karel NEPRAŠ. Praha: Portál, 2010. s. 189. ISBN 978-80-7367-686-5.

² pře-distancování – přílišné „vzdálení se“ od estetického objektu

³ ŠIMANOVSKÝ, Zdeněk. *Hry s hudbou a techniky muzikoterapie ve výchově, sociální práci a klinické praxi*. Vyd. 4. Praha: Portál, 2011. s. 15-18. ISBN 978-80-7367-928-6.

⁴ FRANĚK, Marek. *Hudební psychologie*. V Praze: Karolinum, 2005. ISBN 978-80-246-0965-2.

mu poskytuje obojí. Je to estetická zkušenost, která může být prožívána dvojitým způsobem. Na základě uměleckého objektu, kdy člověk získá estetickou zkušenost, např. poslechem hudby. Nebo na základě uměleckého procesu, kde člověk sám vytváří umění, jež je esteticky naplňující, např. hra na nástroj, zpěv písně.⁵

Estetika se soustředí na hledání příčin zvláštního požitku, který nastává při vnímání některých přírodních jevů i při vnímání lidských výtvorů, hlavně v oblasti umění. Proto lze hudbu zařadit do okruhu estetického zkoumání. Estetické názory na hudbu nacházíme i v období klasického Řecka. Již pythagorejci a později i Platon zastávali názor, že hudba je výrazem harmonie světa. Platon se snažil zákony hudby uvést do souladu s pohybem planet. Věřil, že pohyb planet je v souladu se stejnými zákony libozvuku, jako je tomu v hudbě.⁶ Podle Aristotela je důležitější hudbu poslouchat než ji tvořit. Dochází pak k určitému uvolnění a odplavení zátěžových faktorů, za doprovodu emocí.⁷

1.2 Anti-realistická povaha umění

Umění není realitou ani realitu neimituje, ale vytváří umění na novém základě. Bulloch E. vysvětluje umění jako vyjádření fikce, nové reality, ne jako nápodobu. Má tedy antirealistický charakter.⁸

Autor dále hovoří o distančním limitu, které má veškeré umění a v rámci distance, kdy člověk odhlédne od osobních zájmů, je možno estetické hodnocení. Anti-realistická povaha umění znamená i to, že jednomu člověku se umělecké dílo zdá nepřijatelné, zatímco druhému se stejné umělecké dílo zdá úžasné. Hudba a architektura jsou nejabstraktnější umění, která vykazují ve své distanci pozoruhodné kolísání. Vážná hudba se lidem jeví jako pře-distancovaná. Zatímco chytlavé, jednoduché melodie přestávají být uměleckým dílem, stávají se zábavou díky snadnému dosažení stupně klesající distance. Hudba má smyslový i smyslný charakter.

---

⁵ KANTOR, Jiří, Matěj LIPSKÝ a Jana WEBER. *Základy muzikoterapie*. Praha: Grada, 2009. Psyché (Grada). s. 277. ISBN 978-80-247-2846-9.

⁶ FRANĚK, Marek. *Hudební psychologie*. V Praze: Karolinum, 2005. s. 61. ISBN 978-80-246-0965-2.

⁷ ŠIMANOVSKÝ, Zdeněk. *Hry s hudbou a techniky muzikoterapie ve výchově, sociální práci a klinické praxi*. Vyd. 4. Praha: Portál, 2011. s. 15-18. ISBN 978-80-7367-928-6.

⁸ BULLOGH, Edward: „*Psychická distance*“ jako faktor v umění a estetický princip. s. 16-18.

Díky melodii, harmonii a rytmickým aspektům dochází ke stimulování, a tak dochází k příležitostné ztrátě distance. Nejen u hudebníků, ale zvláště u nemuzikálních lidí hudba vyvolává různé sledy myšlenek, osobnostní naklonění, denní sny úzkého osobního charakteru.⁹

1.3 Prenatální hudební zkušenost, smysl hudby a zpěvu

Hudba a zpěv neoddělitelně patří k našim životům. Abychom správně pochopili, jak hudba na člověka působí, měli bychom začít naše pozorování již v prenatálním období. Dle Vágnerové M. plod během těhotenství dokáže rozeznávat a reagovat na různé smyslové podněty. Pro správný rozvoj je důležitá interakce mezi matkou a plodem. Vzniká mezi nimi určitý komunikační systém, kde i plod je aktivním účastníkem. Reaguje na různé podněty pohybem a tím dává najevo své pocity a potřeby.¹⁰

Díle autorka uvádí, že plod již v pátém měsíci začíná vnímat zvukové podněty, zatím jde převážně o zvuky z mateřského organismu, jako je například tlukot srdce. V šestém měsíci plod slyší zvuky z vnějšího i vnitřního prostředí. Zvuk prochází přes amniovou tekutinu, ve které dítě žije, proto plod slyší zvuk trochu jinak, než kdyby se přenášel vzduchem. Mezi sedmým až devátým měsícem dozrávají struktury, které umožňují lepší kvalitu nejen sluchového vnímání, ale i čichového a chuťového. Svůj funkční vývoj dovršují struktury středního ucha mezi sedmým až osmým měsícem těhotenství. Dále se rozvíjí příslušná mozková centra, která jsou stimulována různými podněty. Nepřetržitě plod vnímá zvuky z matčina organismu, občas vnímá i matčin hlas. Na konci těhotenství je děloha ztenčená a napjatá, akustické prostředí dělohy se mění, a proto může působit jako zesilovač. V této době se u plodu vytváří specifické zkušenosti, kdy preferuje hlavně hlas matky, intonaci mateřského jazyka, apod.¹¹

Ze zmíněných informací je zřejmé, že slyšená hudba má na plod v prenatálním období vliv. Zaměřme se na to, jak hudba může již v tomto stádiu ovlivňovat psychiku dítěte. Slavíková M. zmiňuje emocionální význam hudby v prenatálním období i možné

---

⁹ BULLOGH, Edward: „*Psychická distance*“ jako faktor v umění a estetický princip. s. 16-18.

¹⁰ VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie I.: dětství a dospívání*. Praha: Karolinum, 2005. s. 65 - 67. ISBN 80-246-0956-8.

¹¹ tamtéž s. 65-67.

působení na rozvoj hudebního nadání dítěte. Pokud matka v těhotenství poslouchá nebo zpívá vybranou skladbu, vnímá ji skrze matku i plod. Je nezpochybnitelné, že matka svým psychickým naladěním působí na psychický i tělesný vývoj dítěte. Proto se doporučuje, aby budoucí matky poslouchaly typ hudby, který jim je příjemný, uklidní je, v případě potřeby jim dodá energii a celkově jim dělá dobře.¹²

Franěk M. popisuje reakce dítěte na sluchové podněty po narození. Dítě preferuje zvuky, které vnímalo již v prenatálním období. Takové zvuky upřednostňuje před jinými, se kterými se v děloze nesetkalo. Jedná se hlavně o preferenci hlasu matky nebo určité melodie, kterou matka před porodem poslouchala nebo zpívala. Některé výzkumy ukázaly, že tato preference není jen díky styku dítěte s matkou v prvních pár dnech po narození. I kdyby dítě trávilo první dny se svým otcem, nebude preferovat jeho mužský hlas před jinými mužskými hlasy. Hlas své matky však dítě preferuje před hlasy jiných žen. Další výzkumy též ukázaly, že matky, které 3 měsíce před porodem denně poslouchaly určitou vážnou skladbu a poté tu samou skladbu pustily dítěti po narození, dítě se výrazně utišilo a zaposlouchalo se. Uvedené výzkumy jasně ukazují důležitost účinku hudby na vývoj dítěte.¹³

1.4 Potenciál dítěte k poslechu a provozování hudby

S vývojem dítě získává neustále nové schopnosti a dovednosti. Můžeme si klást otázku, kdy je u dítěte vhodné začít s hudebním učením a kdy je připraveno k hudební činnosti. Dle Slavíkové M. lze hudební vývoj dítěte chápat jako zákonitý jev, v rámci nějž lze všechny děti hudebně vychovávat. Hudební rozvoj probíhá současně s rozvojem dalších tělesných a psychických funkcí. Aby se vrozené hudební předpoklady daly rozvíjet, je nutné dítěti předkládat dostatečné, avšak přiměřené, množství hudebních podnětů.¹⁴ Tyto podněty získává dítě v určité míře už v rodinném prostředí od narození (maminky

---

¹² SLAVÍKOVÁ, Marie. *Hudební vývoj dítěte v předškolním věku*. In: *Metodický portál RVP: inspirace a zkušenosti učitelů* [online]. 2012 [cit. 2018-05-04]. Dostupné z:

<http://clanky.rvp.cz/clanek/c/p/14413/HUDEBNI-VYVOJ-DITETE-V-PREDSKOLNIM-VEKU.html/>

¹³ FRANĚK, Marek. *Hudební psychologie*. V Praze: Karolinum, 2005. s. 129-130. ISBN 978-80-246-0965-2.

¹⁴ SLAVÍKOVÁ, Marie. *Hudební vývoj dítěte v předškolním věku*. In: *Metodický portál RVP: inspirace a zkušenosti učitelů* [online]. 2012 [cit. 2018-05-04]. Dostupné z:

<http://clanky.rvp.cz/clanek/c/p/14413/HUDEBNI-VYVOJ-DITETE-V-PREDSKOLNIM-VEKU.html/>

dítěti zpívají, seznamují děti s různými říkadly doprovázené pohybem atd.) a dokonce i před ním, jak uvádí kapitola výše.

Franěk M. zmiňuje, že obvykle systematická hudební výchova u dítěte začíná s nástupem do školního zařízení. Je však důležité poznamenat, že k hudebnímu učení má dítě připraveny dispozice mnohem dříve. Známí hudební pedagogové Orff, Kodány či Suzuki propagovali hudební výchovu už v předškolním věku a dokonce již ve věku od 2-3 let. Důležitost počátku hudební výchovy již v tomto životním období pochopíme díky neurofyzilogii. Mozek v tomto věku využívá plasticitu nebo-li tvárnost, která dokáže budovat rozsáhlé systémy neuronových sítí. Učení v raném věku se viditelně liší od pozdějšího učení, kde se jedná hlavně o učení informací nazpaměť.¹⁵

Také Slavíková M. zdůrazňuje, že dítě předškolního věku je již plně připraveno pro hudební činnost, často samo zkouší vokální projevy. Sluchové dovednosti jsou již plně rozvinuty, dokáže vnímat zvuky podle jejich délky, vnímat délku pauzy, tempo i rozdíly v rytmu. Dítě dokáže rozlišovat zvuky pocházející z různých zvukových zdrojů či prostředí. Percepční schopnosti jsou v předškolním věku dostatečně rozvinuté, ovšem pohybový aparát ještě nedokáže zkoordinovat všechny pohyby. To se může projevit při hře na některé hudební nástroje.¹⁶ Tyto schopnosti jsou u dítěte formovány jak v rodinném, tak i ve výchovném a školním prostředí. Velký vliv má i mimoškolní prostředí, kde na dítě působí hudba z masmédií, televize, obchodních domů, ulic apod.¹⁷

Dále autorka zmiňuje, že již v předškolním věku lze pozorovat některé děti, které mohou být různorodými způsoby přitahovány k hudbě více než ostatní. Takové děti rády zpívají, vyhledávají hudbu, začínají hrát na jednoduché hudební nástroje a dosahují brzy dobrých výsledků. Přitom je není nutné do těchto činností nutit a dělají je rády. Tyto děti můžeme nazvat, že mají nadání pro hudbu, pokud budou v této

---

¹⁵ FRANĚK, Marek. *Hudební psychologie*. V Praze: Karolinum, 2005. s. 133-134. ISBN 978-80-246-0965-2.

¹⁶ tamtéž s. 134.

¹⁷ SLAVÍKOVÁ, Marie. *Hudební vývoj dítěte v předškolním věku*. In: *Metodický portál RVP : inspirace a zkušenosti učitelů* [online]. 2012 [cit. 2018-05-04]. Dostupné z: <http://clanky.rvp.cz/clanek/c/p/14413/HUDEBNI-VYVOJ-DITETE-V-PREDSKOLNIM-VEKU.html/>

oblasti rozvíjeny, budou dosahovat úspěšných výkonů díky svým vrozeným dispozicím.¹⁸

Není ale důležité, jakých hudebních výkonů budou v budoucnu dosahovat. Bohatý a tvořivý potenciál k hudbě má každé dítě, musíme však být k dětem citliví a neranit je necitlivou křivdou. Poté jsou děti schopné plně svůj potenciál uplatnit, což jim přináší uspokojení, radost a zdravé sebevědomí. Šimanovský Z. výrazně zmiňuje nebezpečí hrozící v kritice dětí, když jim kdokoli řekne, že neumí zpívat. Pak mají pocit, že nejsou dokonalé, tudíž proč by se hudbou zabývaly. Proto radši na nic nehrají, nezpívají. Zaměříme-li se na spontánní a radostný zpěv, který pro nás více hrou a zábavou než snahou o správnou techniku, můžeme snadno dosáhnout pocitu spokojenosti. Nezáleží na kráse zpěvu, ale na vnitřním pocitu z hudby.¹⁹

---

¹⁸ SLAVÍKOVÁ, Marie. *Hudební vývoj dítěte v předškolním věku*. In: *Metodický portál RVP : inspirace a zkušenosti učitelů* [online]. 2012 [cit. 2018-05-04]. Dostupné z: <http://clanky.rvp.cz/clanek/c/p/14413/HUDEBNI-VYVOJ-DITETE-V-PREDSKOLNIM-VEKU.html/>

¹⁹ ŠIMANOVSKÝ, Zdeněk. *Hry s hudbou a techniky muzikoterapie ve výchově, sociální práci a klinické praxi*. Vyd. 4. Praha: Portál, 2011. s. 8-20. ISBN 978-80-7367-928-6.

2 SPECIFIKA HUDEBNÍHO VNÍMÁNÍ V PŘEDŠKOLNÍM VĚKU

V předchozí kapitole jsme se zabývali některými estetickými teoriemi vztahující se k hudbě a vliv poslechu na psychiku dítěte v raném věku. K provozování hudební výchovy je důležité znát, v jakém stádiu vývoje se nachází psychické procesy dítěte. Nyní následuje teorie psychických procesů zaměřená na hudební činnosti. Jako první se zaměříme na estetické a hudební vnímání dítěte.

2.1 Estetická a hudební vnímavost dítěte

Tímto tématem se zabývá Kolláriková Z. a Pupala B. následovně. Estetická a umělecká vnímavost jako pojem označuje úroveň schopnosti dítěte vnímat estetické a umělecké podněty. Jde o postupné rozšiřování a prohlubování vztahu k estetickým a uměleckým dílům. Postupným rozšiřováním má dítě estetický zážitek i z děl ze vzdálenějších dob a jiných kultur. Postupným prohlubováním získává dítě schopnost vnímat lidské zkušenosti vyjádřené v umění. Budování těchto struktur znamená rozvoj estetické hodnotové orientace dítěte.²⁰

Dítě předškolního věku se nachází v první etapě estetického rozvoje. To znamená, že dítě se začíná mnohem více soustředit na hudbu než na zvuky, jak to bylo v předchozím období. Estetické vnímání je neoddelitelnou součástí celistvého vnímání, děti ještě nedokážou přesně analyzovat dojmy z uměleckého díla.²¹ To se na konci předškolního období mění. Dokážou více diferencovat detaily, také je rozvinuté tonální citění a děti upřednostňují výrazné zvuky a barvy.²²

Součástí estetického vnímání je vnímání hudební. Vnímání je proces, při kterém *„jedinec díky smyslům a nervovým centrům v mozku získává povědomí o okolních*

---

²⁰ KOLLÁRIKOVÁ, Zuzana a Branislav PUPALA, ed. *Předškolní a primární pedagogika*. Praha: Portál, 2001. s. 420-435. ISBN 80-7178-585-7.

²¹ tamtéž s. 432-435.

²² tamtéž s. 432-435.

*objektech, vztazích, ale také o svém vnitřním světě. Podílejí se zde faktory psychické, fyzické a sociální“. „Základním smyslem pro hudební vnímání je sluch“.*²³

Nádvorníková H. nás utvrzuje faktem, že sluchové vnímání předškolního dítěte začíná být diferencovanější. Rychle se rozvíjí a díky novým zkušenostem dokáže kromě vnímání lidské řeči a běžných zvuků (mňoukání kočky, štěkot psa) rozeznat i méně známé zvuky, jejich intenzitu i směr. Na konci předškolního období dokážeme rozpoznat individuální schopnosti dětí a jejich muzikálnost. Některé děti dokáží rozlišovat například hudební nástroje nebo hloubku tónu.²⁴ To je dáno díky postupné větší diferenciaci vnímání. Vnímání je úzce spjato s myšlením, které je názorné, čím více o věcech ví, tím dokonaleji je vnímá a diferencuje.²⁵ Díky tomu je schopno rozdělit celek na jednotlivé části např. u poslechu hudby vnímat konkrétní prvky a jejich změny.

Při vnímání hudebních i jiných podnětů hraje důležitou roli pozornost dítěte. Dle Fraňka „je pozornost aktivní zaměření poznávacího systému člověka na vnímané podněty“.²⁶ Při vytváření a vnímání hudby se uplatňují různé typy pozornosti, např. bezděčná pozornost, rozdělovací pozornost či selektivní pozornost. Při snímání celostních hudebních struktur je nezbytné, aby posluchač byl schopen rozeznat a poslouchat v množství hudebních podnětů jen ty důležité z hlediska pochopení smyslu hudební struktury. V hudbě se nachází prvky, které, aniž bychom chtěli, upoutávají naši pozornost. V tomto případě hovoříme o pozornosti bezděčné. Upoutá nás spíše hudba hlasitá, vysoké tóny, kontrastní tóny, neočekávané hudební prvky, tóny s rychlým nástupem, všechny tyto prvky si hudební skladatelé uvědomují a také je využívají ve svých skladbách. Tím brání únavě posluchačově pozornosti, které se po určité době přirozeně dostavuje. Pro udržení pozornosti je však také důležitá hudební znalost a zkušenosti posluchače. Ty můžeme v mateřské škole zdokonalovat.²⁷ Hartl k pozornosti a soustředění se na hudbu říká, že jde o poslouchání na rozdíl od pouhého

---

²³ HARTL, Pavel a Helena HARTLOVÁ. *Velký psychologický slovník*. Ilustroval Karel NEPRAŠ. Praha: Portál, 2010. s. 663-665. ISBN 978-80-7367-686-5.

²⁴ NÁDVORNÍKOVÁ, Hana. *Kognitivní činnosti v předškolním vzdělávání*. Praha: Josef Raabe, c2011. Nahlížet - nacházet. s. 37. ISBN 978-80-86307-87-9.

²⁵ VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie I.: dětství a dospívání*. Praha: Karolinum, 2005. s. 174-183. ISBN 80-246-0956-8.

²⁶ FRANĚK, Marek. *Hudební psychologie*. V Praze: Karolinum, 2005. s. 81-87. ISBN 978-80-246-0965-2.

²⁷ tamtéž s. 81-87.

slyšení. Roli v udržení pozornosti hrají i další faktory - únava jedince, postoje, zájmy a očekávání.²⁸

Jak lze dětskou pozornost při poslechu zaujmout doporučuje ve své publikaci Zezula J. Dětská pozornost se vyznačuje malou stálostí. Proto je důležité přizpůsobit délku a formu poslechu. Nejlépe se podaří soustředěnou pozornost dítěte zaujmout poslechem hudby, kterou již částečně zná, anebo když se může do průběhu činností aktivně zapojit. V procesu aktivního osvojování písni je dítě např. častěji poslouchá v sólovém zpěvu učitelky nebo jiného dítěte. Také instrumentální doprovod písni je kvalitním prostředkem rozvoje poslechových schopností dítěte.²⁹

2.3 Hudební představivost a fantazie dítěte

Dle Hartla P. a Hartlové H. základ pro představivost vzniká ve tvořivých činnostech, v umění. Nejčastěji jde o spojování předchozích zkušeností do nových celků, bez přímé účasti smyslových podnětů – vytváření myšlenek, obrazů.³⁰

Dle Kodejšky M. „*je hudební představivost jedna z klíčových hudebních schopností, která se rozvíjí ve všech hudebních činnostech*“.³¹ Nádvorníková H. zdůrazňuje, že předškolním obdobím dochází k výraznému rozvoji představivosti, proto je potřeba ji rozvíjet a nepotlačovat. Rozvoj nastává hlavně díky vyšší kvalitě paměti, kdy dítě dokáže udržet a vybavit si podněty, se kterými se setkalo. Velmi intenzivně se vyvíjí fantazijní představy, při kterých si dítě vytváří obrazy, jež nejsou podloženy skutečností, tvoří tak představy, které nikdy předtím nevnímalo.³² Odborný termín pro tuto skutečnost se nazývá magičnost, kdy dítě nevnímá velký rozdíl mezi skutečností

---

²⁸ HARTL, Pavel a Helena HARTLOVÁ. Velký psychologický slovník. Ilustroval Karel NEPRAŠ. Praha: Portál, 2010. s. 205. ISBN 978-80-7367-686-5.

²⁹ ZEZULA, Jiří a Olga JANOVSÁ. Hudební výchova v mateřské škole: (metodika) : učebnice pro 2. až 4. ročník studijního oboru Učitelství pro mateřské školy na středních pedagogických školách i pro praxi učitelů mateřských škol. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1987. Učebnice pro střední školy (Státní pedagogické nakladatelství).

³⁰ HARTL, Pavel a Helena HARTLOVÁ. Velký psychologický slovník. Ilustroval Karel NEPRAŠ. Praha: Portál, 2010. s. 435. ISBN 978-80-7367-686-5.

³¹ KODEJŠKA, Miloš a Hana VÁŇOVÁ. Hudební výchova dětí předškolního věku. Praha: SPN, 1989. s. 53. ISBN 80-7066-035-x.

³² NÁDVORNÍKOVÁ, Hana. Kognitivní činnosti v předškolním vzdělávání. Praha: Josef Raabe, c2011. Nahlížet - nacházet. s. 61. ISBN 978-80-86307-87-9.

a fantazií. Dále se u předškolního dítěte setkáváme s antropomorfismem, což je přiřazování živých vlastností neživým předmětům.³³ Dítě často využívá fikce při hře. Fantazie není korigována kritickým myšlením, proto má dítě zálibu v pohádkách, příbězích, hrách, kde se fikce uplatňuje. Fantazii lze rozvíjet zvukem, hudbou, zpěvem, která vede dítě k vlastní představě a osobnímu ztvárnění.³⁴

2.4 Hudební paměť dítěte

Paměť je schopnost organismu uchovat strukturované informace v čase. Dělí se podle typu analyzátorů na zrakovou, sluchovou, čichovou, chuťovou, hmatovou, motorickou a smíšenou. Hudební nebo-li také zvuková paměť souvisí s dispozicemi jedince a také s charakterem zvuku. Hudební paměť uchovává informaci jen o něco déle než paměť zraková díky melodické stránce a pravidelnosti.³⁵

Franěk M. staví hudební paměť jako klíčový prvek v hudební činnosti. Abychom mohli mít z hudby prožitek, je paměť nepostradatelná. Můžeme si klást otázku, kdy vzniká schopnost zapamatovat si hudební skladbu. Výzkum ukázal, že již dítě ve věku sedmi měsíců si dokáže zapamatovat melodii a uchovat si ji ve své dlouhodobé paměti. Děti v raném věku mají tedy mnohem dokonalejší paměťové schopnosti, než se dříve předpokládalo.³⁶

Nádvorníková H. uvádí informace o rozvoji paměti. Paměť dítěte mezi třetím a šestým rokem se rychle rozvíjí, rozvoj paměti je znát ve všech jejích fázích, jako je zapamatování, uchování a vybavení. Podílí se na tom hlavně rozvoj nervové soustavy, ale také získané umění seberegulace. Stále však převažuje paměť krátkodobá a bezděčná. Dítě má dobrou mechanickou paměť, díky které si zapamatuje i dlouhé

---

³³ VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie I.: dětství a dospívání*. Praha: Karolinum, 2005. s. 65-67. ISBN 80-246-0956-8.

³⁴ NÁDVORNÍKOVÁ, Hana. *Kognitivní činnosti v předškolním vzdělávání*. Praha: Josef Raabe, c2011. Nahlížen - nacházet. s. 61. ISBN 978-80-86307-87-9.

³⁵ HARTL, Pavel a Helena HARTLOVÁ. *Velký psychologický slovník*. Ilustroval Karel NEPRAŠ. Praha: Portál, 2010. s. 382-386. ISBN 978-80-7367-686-5.

³⁶ FRANĚK, Marek. *Hudební psychologie*. V Praze: Karolinum, 2005. s. 138-139. ISBN 978-80-246-0965-2.

písničky, básničky, hlavně ty, co jsou spojeny s pohybem a prožitkem. Až na konci předškolního období je dítě schopno si zapamatovat různé vjemy z okolí záměrně.³⁷

Metodiku rozvoje paměti uvádí ve své publikaci Kodejška M. Zdůrazňuje, že úmyslné hudební zapamatování lze uskutečňovat prostřednictvím hudebních her, které jsou vhodně motivovány. Díky hrám můžeme záměrně vytvořit situace, kde dítě rozeznává hlavní hudebně výrazové prostředky. Hry je vhodné opakovat, díky čemuž se zapamatování předcházejících zkušeností fixuje a doplňuje o nová poznání. Je důležité, aby dítě při poslechu písni porozumělo, aby se hudební činnost nezakládala jen na mechanickém zapamatování skladeb. Důležité je vybírat skladby motivační, odpovídající mentální vyspělosti dítěte. Dobré je při poslechu skladeb zapojit i další smysly, a to zejména motorické úkony, které napomáhají k trvalému zapamatování úkonu.³⁸

---

³⁷ NÁDVORNÍKOVÁ, Hana. *Kognitivní činnosti v předškolním vzdělávání*. Praha: Josef Raabe, c2011. Nahlížet - SEDLÁK, František a Hana VÁŇOVÁ. *Hudební psychologie pro učitele*. Praha: Karolinum, 2013. s. 74. ISBN 978-80-246-2060-2.

³⁸ KODEJŠKA, Miloš a Hana VÁŇOVÁ. *Hudební výchova dětí předškolního věku*. Praha: SPN, 1989. s. 47-52. ISBN 80-7066-035-x.

3 ROZVÍJENÍ ZÁKLADNÍCH HUDEBNÍCH SCHOPNOSTÍ DĚTÍ PŘEDŠKOLNÍHO VĚKU

3.1 Hudební schopnosti u dětí předškolního věku

„Jsou to psychické struktury a vlastnosti jedince, které umožňují kontakt s hudbou, všestrannou hudební aktivitu, její prožívání a vnímání.“³⁹ Dle Kodejšky M. je v každém vývojovém období člověka zapotřebí rozvíjet hudební schopnosti, jsou totiž významné i z hlediska všeobecného vývoje. Hrají roli v emocionálních projevech, rozumových schopnostech, temperamentu, charakteru a celkovém zaměření člověka.⁴⁰

„Hudebně sluchové schopnosti umožňují dítěti vnímat a zpracovávat akustické vlastnosti hudby“.⁴¹ Díky fyziologickému zrání se v hudebně podnětném prostředí utváří citlivost pro hlasitost, barvu, délku a výšku tónu. Tyto schopnosti se mohou vytvářet v předškolním věku nerovnoměrně.⁴²

Kvalita základních hudebních schopností vyplývá z osobního vývoje v rodinném prostředí a mateřské škole. Rozvoj hudebních schopností probíhá při realizaci hudebních činností, které dítě vykonává. Největší význam mají pro dítě předškolního věku činnosti zaměřené na hudebně sluchové schopnosti, auditivně motorické schopnosti, rytmické cítění, tonální cítění, emocionální reakce na hudbu, hudební paměť, hudební představivost a hudebně tvořivé schopnosti.⁴³

3.2 Hudební sluch

Pokud pomineme notové zápisy a různé typy moderních nosičů hudby, má hudba nehmotný charakter. Hlavní schopností, díky níž dochází k diferenciaci hudby, je hudební sluch. Ten umožňuje člověku rozpoznat tóny, jejich výšku, dynamiku, barvu, délku. Rozvíjením hudebního sluchu se vytvářejí předpoklady ke vzniku komplexnějších

---

³⁹ SEDLÁK, Fr.: *Didaktika hudební výchovy*. I.Praha 1985, s. 29.

⁴⁰ KODEJŠKA, Miloš a Hana VÁŇOVÁ. *Hudební výchova dětí předškolního věku*. Praha: SPN, 1989. s.12 - 15. ISBN 80-7066-035-x.

⁴¹ tamtéž. s. 17.

⁴² tamtéž s. 17.

⁴³ tamtéž s. 16-17.

hudebních schopností.⁴⁴ Dle Sedláka F. hudební sluch považujeme za „komplexní schopnost adekvátně vnímat hudbu jako strukturu hudebně tvárných prostředků nesoucích hudební obsah, za schopnost umožňující hudební činnosti a provozování hudby“.⁴⁵

Dále autor doporučuje, že rozvoj hudebního sluchu by měl začínat na diagnostické úrovni, na niž se dítě zrovna nachází. Pro další rozvoj hudebních schopností je znalost momentálního stavu nejdůležitější. Tyto pedagogovy znalosti o dítěti mu pomohou v reakci na odlišné projevy, více či méně rozvinutého sluchu u dítěte. Pro rozlišování základních vlastností tónu (tóny vysoké, nízké, dlouhé, krátké, silné, slabé, zpívané, hrané) může diagnostika probíhat způsobem rozlišování kontrastů dvojic (tón vyšší x nižší, delší x kratší, silný x slabý). K diagnostice barvy tónů můžeme použít rozlišování hudebních nástrojů (housle x klavír, trubka x kytara) a rozlišování nástrojů ze stejné hudební skupiny (smyčcové, dechové, žesťové). K diagnostice melodie lze použít rozdíl, zda melodie klesá nebo stoupá. Součástí hudebního sluchu je i orientace v hudebním prostoru, zda je písnička ve stejné tónině, nebo jestli byla přesunuta výše či níže oproti původnímu znění.⁴⁶

Nyní víme, že postupným rozvíjením hudebního sluchu dítě již dokáže vnímat výšku tónů, jejich melodii, barvu, hlasitost a rytmus. Na všechny tyto složky bychom se měli při hudební činnosti zaměřit, proto si je pojďme konkrétněji přiblížit.

3.2.1 Diferenciace tónových výšek

Sedlák F. uvádí výzkum A. Bentleyho, který potvrzuje, že schopnost vnímání výšek tónu se zlepšuje věkem. U dětí předškolního věku je citlivost k výšce tónu značně individuální, rozpoznávání jemných rozdílů ve výšce dvou po sobě jdoucích tónů je jedním z faktorů hudebnosti. V předškolním období učíme děti rozeznávat tón vysoký, nízký, vyšší, nižší, stejně vysoký. Dále autor zmiňuje, že dětí, kterým rozpoznávání činí problém, se můžeme opřít o zrakovou orientaci. Tyto úkony jsou vlastně metaforami

---

⁴⁴ SEDLÁK, František a Hana VÁŇOVÁ. *Hudební psychologie pro učitele*. Praha: Karolinum, 2013. s. 113-114. ISBN 978-80-246-2060-2.

⁴⁵ tamtéž s. 113-114.

⁴⁶ tamtéž. s. 133-134.

převzaté ze zrakové orientace. Vysoké tóny můžeme dětem představovat jako například vysoké štíhlé budovy. Dobré je také spojit vnímání výšky tónů s pohybem. Pokud je tón nízký, dřepnou, pokud tón vysoký, vyskočí.⁴⁷ Kodejška M. ze svého výzkumu usoudil, že děti předškolního věku rozlišují lépe větší intervaly než menší. Mezi dětmi jsou velké rozdíly ve schopnosti rozlišit výšku tónu, k optimálnímu stádiu vývoje dochází až v mladším školním věku, jen výjimečně už na konci předškolního období.⁴⁸

O spojení tóny různé výšky, které se stává melodií opět pojednává Sedlák F. Tato spojení v sobě nesou určité hudební zákonitosti. Složení tónů musí být logické proto, že ne každé spojení tónů různé výšky je melodií. Charakter melodie poté vypovídá o charakteru hudebního sdělení. K melodii a se váží další hudební výrazové prostředky, jako je tempo, harmonie, dynamika, frázování atd. Hudební sluch je opět nezbytným předpokladem pro vnímání a diferenciaci těchto výrazových prostředků v melodii.⁴⁹

3.2.2 Rozlišování barevnosti tónu

Podle odlišností v barvě poznáváme zvuky různých hudebních nástrojů nebo hlasů. Kantor aj. vysvětlují, že barva tónů je dána charakteristickým složením alikvotních tónů (neboli vyšší harmonické tóny). Pro hudebně neškolené posluchače patří barva tónu k nejdůležitější charakteristice zvuku. Neobvyklé zvuky a jejich barva může podpořit zájem dětí, zvláště pokud je tón spojen s neobvyklým hudebním nástrojem. Výběr libosti v barvě zvuků je subjektivní. Některé děti se rády vracejí k určitým druhům nástrojů nebo skupinám nástrojů, proto by měly mít možnost individuálního výběru. Výzkumy ukazují, že smyčcové nástroje mohou mít pozitivní vliv na deprimované děti.⁵⁰

---

⁴⁷ SEDLÁK, František a Hana VÁŇOVÁ. *Hudební psychologie pro učitele*. Praha: Karolinum, 2013. s. 116-118. ISBN 978-80-246-2060-2.

⁴⁸ KODEJŠKA, Miloš a Hana VÁŇOVÁ. *Hudební výchova dětí předškolního věku*. Praha: SPN, 1989. s. 25-27. ISBN 80-7066-035-x.

⁴⁹ SEDLÁK, František a Hana VÁŇOVÁ. *Hudební psychologie pro učitele*. Praha: Karolinum, 2013. s. 27-30. ISBN 978-80-246-2060-2.

⁵⁰ KANTOR, Jiří, Matěj LIPSKÝ a Jana WEBER. *Základy muzikoterapie*. Praha: Grada, 2009. Psyché (Grada). s. 135. ISBN 978-80-247-2846-9.

3.2.3 Rozlišování hlasitosti tónů

Síla neboli intenzita zvuku je spojena s energií zvukového zdroje. Podobně jako u barvy zvuku, je preference síly zvuku individuální a souvisí i s temperamentem dítěte a způsobem jeho emocionálního reagování. Děti s poruchami chování, například hyperaktivitou, preferují hlasitější zvuky, naopak děti s úzkostmi upřednostňují slabší zvuky.⁵¹

Franěk M. pokládá otázku, zda síla zvuku může mít vliv na naše psychické funkce. Je dokázáno, že úroveň hlasitosti má vliv na naši pozornost. Náhlý silný zvuk, se kterým se často setkáváme v reklamách, okamžitě upoutá naši pozornost, ale může vyvolat i úlek. Zatímco slabé zvuky pomáhají k vytvoření příjemné a bezpečné atmosféry.⁵² Kodejška M. ve svém experimentu potvrdil, že naprostá většina pětiletých a šestiletých dětí je schopna bezpečně rozlišit kontrastní rozdíly a má dobře rozvinutou citlivost pro vnímání intenzity tónů.⁵³

3.3 Rytmické cítění

*„Rytmické cítění je nejstarší hudební schopnost. Souvisí s psychomotorickými vlastnostmi dítěte a rozvíjí se z vrozeného pohybového instinktu“.*⁵⁴ Velmi často u dětí vidíme smysl pro rytmus. Ukazuje nám to skutečnost, když děti poslouchají hudbu, projevují ji také vnějšími pohyby – tleskají, skáčou, vytvářejí náznaky tanečních pohybů a jejich výraz v tváři svědčí o rytmičtém prožívání hudby. Tato sluchově-motorická aktivita je považována za podmínku rytmičtého vnímání, jeho prožívání a následné reprodukce. Přechod mezi hudbou a pohybem je umožněn spojením sluchových a motorických analyzátorů.⁵⁵

---

⁵¹ KANTOR, Jiří, Matěj LIPSKÝ a Jana WEBER. *Základy muzikoterapie*. Praha: Grada, 2009. Psyché (Grada). s. 130-140. ISBN 978-80-247-2846-9.

⁵² FRANĚK, Marek. *Hudební psychologie*. V Praze: Karolinum, 2005. s. 138-139. ISBN 978-80-246-0965-2.

⁵³ KODEJŠKA, Miloš a Hana VÁŇOVÁ. *Hudební výchova dětí předškolního věku*. Praha: SPN, 1989. s. 20-21. ISBN 80-7066-035-x.

⁵⁴ tamtéž s. 31

⁵⁵ SEDLÁK, František a Hana VÁŇOVÁ. *Hudební psychologie pro učitele*. Praha: Karolinum, 2013. s. 140-150. ISBN 978-80-246-2060-2.

Sedlák F. a Váňová H. uvádějí, že rytmus bychom u dětí měli rozvíjet jako první. Z hlediska biologického a psychomotorického je dispozice pro rytmus aktualizovaná mnohem dříve než veškeré jiné hudební schopnosti. Dle několika výzkumů se ukázalo, že děti označené jako méně hudebně nadané, u kterých byla nedostatečně rozvinuta výšková schopnost (nečistý zpěv), s rytmickým cítěním měly mnohem menší až mizivé problémy a zachycovaly rytmus písni mnohem přesněji. Účinně se získává představa rytmu zpěvem melodických písni. Největší význam však má pohybová aktivita, která je v souladu s celkovým charakterem hudby. Hudebně pohybová výchova byla detailně vypracovaná např. Carlem Orffem, jeho hudební nástroje se v předškolním vzdělávání používají běžně k rozvoji rytmického cítění.⁵⁶

Sedlák F. pohlíží na rytmus z druhé stránky - nehudební. Rytmus je všude kolem nás, je neoddělitelnou vlastností přírodních jevů, biologických pochodů i tělesné aktivity člověka. Z oblasti přírodních jevů se jedná hlavně o střídání dne a noci, dnů, měsíců, ročních období, ale i hodin, minut, sekund. V oblasti biologické můžeme vnímat rytmické pochody jako je tlukot srdce, pulzace v tepnách, dýchání, zažívání, chůze atd. Rytmické jsou i pracovní úkony, které člověk vykonává každý den. Nad všemi těmito jevy se můžeme s dětmi v mateřské škole pozastavit a vnímat je.⁵⁷

---

⁵⁶ SEDLÁK, František a Hana VÁŇOVÁ. *Hudební psychologie pro učitele*. Praha: Karolinum, 2013. s. 143-144. ISBN 978-80-246-2060-2.

⁵⁷ SEDLÁK, František. *Psychologie hudebních schopností a dovedností*. Praha: Supraphon, 1989. Comenium musicum (Supraphon). s. 97-106. ISBN 80-7058073-9.

4 ZPĚV A JEHO POSLECH V KONTEXTU SOUČASNÉHO PŘEDŠKOLNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ

4.1 Metodika k hudebním aktivitám a muzicírování

Poslechové činnosti patří k primárním aktivitám v mateřské škole. Důležité je jejich spojení s ostatními hudebními a esteticko-výchovnými složkami. Děti se postupně seznamují s písňovými formami, instrumentálním doprovodem, orchestrálními nebo sólovými skladbami. Díky poslechovým činnostem u dětí vytváříme nové hudební vědomosti, které vyvolávají hudební představy podněcující děti k nápodobě nebo vlastní tvořivosti.⁵⁸ Dětská tvorba je vyjádřením fantazie, proto děti upřednostňují hry s tóny, barvami, jazykem a pohyby vlastního těla.⁵⁹

Zežula J. doporučuje u poslechu hudby využívat i mimohudebních motivů. K motivaci dětí lze využít např. hudbu s pohybem, vyprávění příběhů či hudbu motivovanou pohádkou. Všechny tyto způsoby nám mohou pomoci, aby pro děti byla hudba přitažlivější. Myšlení dítěte je konkrétní, proto je důležité přiblížit hudbu dětem něčím, co je jim známé. Dětskou pozornost také upoutají skladby zvukomalebného charakteru, jako je použití výrazně rytmických a témbrových prvků a melodické struktury blízké dětem.⁶⁰ Kolláriková Z. pro efektivitu doporučuje působení na více smyslů najednou. Propojit vizuální podněty se sluchovými, literaturu s hudbou a dramatickým uměním. Děti si takto aktivně vybírají mezi rozmanitými podněty, které svým obsahem poskytují větší možnost pro rozvoj fantazie. Aktivní poslech hudby lze provést i tak, že pedagog přímo vede pohyby těla dítěte za doprovodu zvuku a slova, tak dítě rozpoznává rytmus a propojení zvuku s pohybem. Nesmíme zapomenout dát

---

⁵⁸ KODEJŠKA, Miloš a Hana VÁŇOVÁ. *Hudební výchova dětí předškolního věku*. Praha: SPN, 1989. s. 29. ISBN 80-7066-035-x.

⁵⁹ KOLLÁRIKOVÁ, Zuzana a Branislav PUPALA, ed. *Předškolní a primární pedagogika*. Praha: Portál, 2001. s. 432-435. ISBN 80-7178-585-7.

⁶⁰ ZEŽULA, Jiří a Olga JANOVSÁ. *Hudební výchova v mateřské škole: (metodika) : učebnice pro 2. až 4. ročník studijního oboru Učitelství pro mateřské školy na středních pedagogických školách i pro praxi učitelů mateřských škol*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1987. Učebnice pro střední školy (Státní pedagogické nakladatelství). s. 50-100.

dítěti prostor ke hře s hudebním materiálem. Podporujeme tím tvořivé sebevyjádření.⁶¹

Dle Burkovičové R. je důležité, aby děti měly možnost být vtaženy do hudby aktivitou nebo činností a mohly si tak osvojovat hudební techniky. Děti by neměly být pouhými pozorovateli. Pro dítě je hudba samotná hrou, protože stejně jako hra samotná i hudba pomáhá rozvíjet fantazii a představivost, schopnosti, dovednosti a vědomosti. Cílem může být i odbourání nového trendu mít hudbu jen jako hudební kulisu, která často není posluchači plně vnímána, pohlcuje aktivní přístup k hudbě a nemůže dítěti přinášet hlubší hudební prožitok.⁶²

4.2 Poslech hudby a vliv na emociální reakce

Pokud učitelka dětem v mateřské škole zpívá, poslech jejího hlasu může u dětí vyvolat různý emocionální prožitok. Záleží na typu skladby, která u posluchače vyvolává očekávanou reakci. Mozkové struktury, které řídí rozpoznávání emocí jsou využívány i při vnímání hudby. Jedinec tak může reagovat emocionálně odlišně na různé hudební podněty.⁶³

Franěk M. zmiňuje ve své publikaci zajímavý experiment Hallamové, ve kterém zjistila, že vliv hudby zprostředkovaný pomocí vyvolání pozitivních emocí docílil toho, že lidé jsou více ochotni pomáhat druhým lidem. Upozornila i na vztah agresivní hudby a jejího vlivu na chování. Zjistila, že hudba, která byla použita, měla vliv na chování dětí a na jejich rozhodování pomáhat. Když dětem pouštěla jako hudební kulisu agresivní a excitační hudbu, měly pak menší ochotu se chovat prosociálně, než když jim pouštěla v pozadí hudbu uklidňující.⁶⁴ Z těchto experimentů lze usoudit, že hudba při správném výběru může mít důležitý vliv na psychické zdraví dítěte.

---

⁶¹ KOLLÁRIKOVÁ, Zuzana a Branislav PUPALA, ed. *Předškolní a primární pedagogika*. Praha: Portál, 2001. s. 440-444. ISBN 80-7178-585-7.

⁶² BURKOVIČOVÁ, Radmila a Jana NAVRÁTILOVÁ. *Realizace multikulturní výchovy a vzdělávání v mateřské škole*. Ostrava: Ostravská univerzita, Pedagogická fakulta, 2014. s. 57-60. ISBN 978-80-7464-676-8.

⁶³ FRANĚK, Marek. *Hudební psychologie*. V Praze: Karolinum, 2005. s. 184-187. ISBN 978-80-246-0965-2.

⁶⁴ tamtéž s. 191.

Poslech hudby určitého stylu může uvolňovat, stimulovat, motivovat a určitým způsobem pomoci uniknout ze strastí každodenního života. Může docházet i ke změnám somatickým. Pokud dítě hudbu prožívá, začleňuje hudební podněty a jevy do obsahu svého vědomí a tyto hudební prožitky se pak stávají součástí jeho životní zkušenosti.⁶⁵

4.3 RVP pro PV a poslech hudby

Co a jak mají děti zvládnout v současném školství, se můžeme dozvědět v rámcovém vzdělávacím programu. Můžeme zde hledat inspiraci pro pedagogickou činnost. V další části se tedy zaměříme na to, v jakých oblastech vzdělávání se lze hudbou zabývat, respektive v jakých oblastech může hudba či poslech hudby dítě rozvíjet.

Dítě a jeho tělo

Vzdělávací nabídka v kontextu s hudbou a poslechem hudby v této oblasti obsahuje hudebně pohybové činnosti, činnosti relaxační a odpočinkové, činnosti zaměřené na dechová a uvolňovací cvičení, s tím související ovládnutí dechového svalstva a prevence naučení se nežádoucích návyků. Dále se můžeme zaměřit na sluchové rozlišování zvuků a tónů, sladění pohybu těla se zpěvem i na koordinaci oko-ruka, zejména při učení hře na jednoduché hudební nástroje.⁶⁶

Dítě a jeho psychika

Tato složitější oblast se dělí na tři další podoblasti. První z nich je jazyk a řeč. Pomocí hudby v této oblasti můžeme rozvíjet jazykové a řečové dovednosti, vnímání, naslouchání, porozumění, provozování vokální činnosti, sluchové a rytmické hry, poslech a sledování příběhů, hry a činnosti zaměřené k poznávání a rozlišování zvuků,

---

⁶⁵ SEDLÁK, František. *Psychologie hudebních schopností a dovedností*. Praha: Supraphon, 1989. Comenium musicum (Supraphon). s. 212. ISBN 80-7058-073-9.

⁶⁶ Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání. 1. vydání. [online]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 2006. [cit. 2019-01-12.]. ISBN 80-87000-00-5. Dostupné z WWW.<
http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVP_PV-2004.pdf> s.15-17.

správnou výslovnost, ovládaní dechu, tempa, intonace řeči, porozumění slyšenému a zachycení hlavní myšlenky.⁶⁷

Do další části zahrnujeme poznávací schopnosti, představivost a fantazii. Co se týče hudebních aktivit, jde hlavně o cvičení sluchového vnímání, paměti a koncentraci pozornosti. Na poslech písně mohou navazovat různorodé hudební hry podporující tvořivost, představivost i fantazii.⁶⁸

Poslední částí je sebepojetí, city, vůle. Pomocí hudby můžeme rozvíjet a kultivovat estetické vnímání, cítění, prožívání dítěte a dále rozvíjet jeho tvůrčí potenciál. Díky hudbě můžeme cvičit projevování citů nebo mimické vyjadřování nálad. Například v programu se dítě vyjadřuje, jak na něho píseň působí, zda je smutná, uspávací, veselá či agresivní.⁶⁹

Dítě a ten druhý

V této oblasti jde hlavně o navázání zdravých vztahů nejen s dalšími dětmi, ale i dospělými. Z hudebních činností sem patří hudební a hudebně pohybové hry se sociální náplní. Písně, vyprávění či poslech pohádky umocněný hudbou s estetickým obsahem a poučením, které podporuje uvědomění si vztahů mezi lidmi.⁷⁰

Dítě a společnost

Hudební částí této vzdělávací oblasti je hlavně seznámení se s kulturou regionu, státu, v němž dítě žije. Vytvoření pozitivního vztahu ke kultuře a umění. Vytvoření aktivních postojů ke světu a schopnost tyto vztahy a postoje vyjadřovat a projevovat. Rozvoj estetického vnímání a tříbení vkusu při hudebních, hudebně pohybových činnostech i při poslechu skladeb a písní. Setkání se s hudebním uměním i mimo mateřskou školu. Navštěvování kulturních a uměleckých míst nebo realizace společných slavností v rámci

---

⁶⁷ Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání. 1. vydání. [online]. Praha: MŠMT, 2018. [cit. 2019-01-12.]. Dostupné z:

[file:///C:/Users/Simka/Documents/Downloads/RVP%20PV%20leden%202018%20\(4\).pdf](file:///C:/Users/Simka/Documents/Downloads/RVP%20PV%20leden%202018%20(4).pdf) s. 17-20.

⁶⁸ tamtéž s. 17-20.

⁶⁹ tamtéž s. 17-23.

⁷⁰ tamtéž s. 23-25.

zvyků a tradic. Dítě učíme zvládat základní hudební dovednosti vokální i instrumentální.⁷¹

Dítě a svět

Tato oblast je zaměřena na environmentální oblast zakládající povědomí dítěte o okolním světě a jeho dění. V rámci programu rozvoje poslechových dovedností, dítě může poslouchat hudbu z jiných zemí a krajů a rozvíjet své estetické vnímání a názor. Zároveň se dítě učí respektovat multikulturní odlišnosti a rozvíjet úctu k jiným kulturám.⁷²

4.4 Využití zpěvu pedagoga v průběhu dne v MŠ

Hudbu a zpěv můžeme aplikovat průběžně během celého dne v mateřské škole. Účinné může být propojení zpěvu a jeho poslechu s rituály.

Díky rituálům neoddělujeme tak striktně prvek zábavy a hry od skutečného ponoření se do určitého tématu.⁷³ Svobodová E. vysvětluje význam rituálů následovně. Rituály každému z dětí přináší individuální prožitek. Mohou být ve formě básničky, písničky, říkanky, ale třeba i tanečku, podání ruky atd. Rytmické rituály u dítěte rozvíjí hudebnost, řeč, pocit přijetí. Rozumné zařazení rituálů během dne vede k nastolení příjemné atmosféry ve třídě. Tím, že se denně opakují, mají děti jistotu, že věci mají svůj řád, dále upevňují sounáležitost skupiny a prosociálnost.⁷⁴

Dále autorka vysvětluje, kde lze rituály během dne zařadit. Každý rituál by měl být zařazen tak, aby měl v té určité chvíli smysl. Rituály lze zařadit například před stravování. Společné stravování totiž kromě praktických dovedností rozvíjí i sociální učení a vnímání zdravého životního stylu, který můžeme připomenout právě rituálem,

---

⁷¹Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání. 1. vydání. [online]. Praha: MŠMT, 2018. [cit. 2019-01-12.]. Dostupné z:

[file:///C:/Users/Simka/Documents/Downloads/RVP%20PV%20leden%202018%20\(4\).pdf](file:///C:/Users/Simka/Documents/Downloads/RVP%20PV%20leden%202018%20(4).pdf) s. 27-29.

⁷² tamtéž s. 27-29.

⁷³ ŠIMANOVSKÝ, Zdeněk. *Hry s hudbou a techniky muzikoterapie ve výchově, sociální práci a klinické praxi*. Vyd. 4. Praha: Portál, 2011. s. 8-15. ISBN 978-80-7367-928-6.

⁷⁴ SVOBODOVÁ, Eva. *Vzdělávání v mateřské škole: školní a třídní vzdělávací program*. Praha: Portál, 2010. s. 56-97. ISBN 978-80-7367-774-9.

jakým je např. poděkování matce zemi za jídlo. Dále rituály můžeme zařadit před, nebo po odpočinku, kde dochází ke zklidnění. Takový rituál může být ve formě pohádky, poslechu písně, pohlázení. Nejčastěji se však setkáváme s rituály před, nebo po ukončení řízené činnosti, při kterých by mělo docházet k uvědomění, že každý ve třídě má své místo a je potřebný. Pozitivně při provádění veškerých činností působí na děti dobrý vzor učitele.⁷⁵

4.5 Péče o osobnostní rozvoj dítěte

Aby hudební či jakákoliv jiná činnost mohla začít probíhat, nesmíme opomenout základní potřeby dítěte, jeho psychickou pohodu a nastolení příjemného klimatu ve třídě. O těchto faktech pojednávají se svých publikací Svobodová E. a Nováčková J. Jejich názory zmiňuji v následující části práce.

V průběhu celého školního roku působí učitel na osobnostní rozvoj dítěte, na jeho psychické a sociální potřeby. Jejich naplňování má neodmyslitelný vliv na efektivnost učení. Svým působením chce pedagog kultivovat zejména sociální dovednosti a vlastnosti, zodpovědnost, schopnost komunikace, vytváření sebeúcty, lepší spolupráci u dětí atd. Psycholožka Nováčková J. ve své publikaci zmiňuje myšlenku, abychom vnímali rozvíjení osobnosti dítěte nejen jako naplňování jednoho z cílů vzdělávání, ale jako nástroj vzdělávání. Jednou z důležitých podmínek psychické pohody dítěte je pozitivní klima ve třídě a fungování jako týmu. Dále zmiňuje strategii dobrého týmu podle publikace Adaira J. *Vytváření efektivních týmů*. První oblastí pro dobrý tým je jakýkoliv společný úkol. Druhým bodem jsou potřeby jednotlivých členů a jejich naplňování. Třetí oblast se týká skupiny jako takové. Aby správně fungovala, musí být mezi dětmi soudržnost a důvěra, musí mít jasně daná pravidla a určité postupy fungování, například při řešení konfliktů. Pedagog se nemůže soustředit pouze na daný úkol, který děti mají plnit, bez péče o potřeby dětí a vztahy ve třídě.⁷⁶

---

⁷⁵ SVOBODOVÁ, Eva. *Vzdělávání v mateřské škole: školní a třídní vzdělávací program*. Praha: Portál, 2010. s. 56-97. ISBN 978-80-7367-774-9.

⁷⁶ NOVÁČKOVÁ, Jana. *Mýty ve vzdělávání: o škodlivosti některých zaběhaných představ o učení, škole a výchově : soubor článků, které vycházely v Lidových novinách od září 1998 do února 1999*. 2. vyd. Kroměříž: Spirála, 2003. Výchova a vzdělávání po 21. století. s. 35-36. ISBN 80-901873-5-8.

„Učitel by neměl být hlavním hercem, ale režisérem.“⁷⁷ Tuto frázi zmiňuje opět Nováčková J., která chce říci, aby pedagogové nechávali dětem prostor pro jejich komunikaci a aktivity. Učitel by měl dětem připravit vhodný prostor a pomůcky. Měl by umět vytvořit podmínky pro bezpečné prostředí, ve kterém děti mohou řešit problémy, zkoumat, hrát si a pozorovat, pedagog je ten, kdo dává zpětnou vazbu a upozorňuje na chyby, aniž by trestal.⁷⁸ Dle Svobodové E. negativní zpětná vazba dítě sice upozorní, co nemá dělat, ale už nedává pomocnou ruku k nápravě a uvědomění si, jak to dělat jinak. Proto je ideálním prostředkem pozitivní zpětná vazba, která přispívá k vytvoření správných návyků i k procvičování pravidel. Umí-li učitel ocenit věci udělané správně, dává tak vzor ostatním dětem, jak příště udělat dobře to, co zrovna nedodržely.⁷⁹ Musíme si uvědomit, že učitel v mateřské škole je jedním z prvních dospělých, se kterými se děti pravidelně setkávají mimo rodinný kruh. Jeho přístup, názory, návyky, to vše je pro dítě vzorem. Proto je žádoucí, aby byl vzor učitele pozitivní a pomohl tak spoluvytvářet hodnotovou orientaci dítěte.⁸⁰

Švejdová H.-uvádí, že nejen učitel by měl hodnotit výkony dětí, ale i děti mohou hodnotit učitele. Děti jsou totiž upřímné, učitel může od nich získat zpětnou vazbu ataké poznatky o tom, jaké se mu podařilo nastolit klima ve třídě a jak působí svým přístupem na děti. Autorka předkládá některé hudební způsoby sebereflexi učitele od dětí. Jsou to hry s názvem Svolávaná- hudebně rytmická hra pro děti nebo Ať je nám tu spolu hezky – rytmický rituál postavený na říkadle. V obou hrách je propojení písni s odhalením jaké jsou vztahy mezi dětmi a učitelkou i jak děti vnímají klima třídy.⁸¹

---

⁷⁷ NOVÁČKOVÁ, Jana. *Mýty ve vzdělávání: o škodlivosti některých zaběhaných představ o učení, škole a výchově: soubor článků, které vycházely v Lidových novinách od září 1998 do února 1999*. 2. vyd. Kroměříž: Spirála, 2003. *Výchova a vzdělávání pro 21. století*. s.35-36. ISBN 80-901873-5-8.

⁷⁷ tamtéž s. 35-36.

⁷⁸ tamtéž s. 13-14.

⁷⁹ SVOBODOVÁ, Eva. *Vzdělávání v mateřské škole: školní a třídní vzdělávací program*. Praha: Portál, 2010. s. 78-79. ISBN 978-80-7367-774-9.

⁸⁰ tamtéž s. 77-78.

⁸¹ Švejdová, Hana *Učitel mateřské školy a zpětná vazba od dětí*. In SVOBODOVÁ, Eva a Miluše VÍTEČKOVÁ. *Osobnost předškolního pedagoga: sebereflexe, sociální kompetence a jejich rozvíjení*. Praha: Portál, 2017. s.143-160. ISBN 978-80-262-1243-0.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

5 CÍLE PRÁCE A METODOLOGICKÉ ŘEŠENÍ

5.1 Cíle praktické části

Cílem bakalářské práce je vytvoření námětů pro využití zpěvu pedagoga k rozvíjení základů poslechu hudby v MŠ. S tímto záměrem byl na základě poslechových vokálních skladeb zhotoven vzdělávací program pro děti z mateřské školy. Poslech zpěvu byl spojen s různorodými činnostmi, které měly motivovat děti k poslechu a zároveň přispět k rozvíjení jejich poslechových dovedností, dát prostor jejich fantazii i tvořivosti. Program splňuje požadavky integrovaného tematického vzdělávání, náměty jsou součástí tematických celků, kterými se běžně mateřské školy v určitém období roku zabývají. Hlavní obsah tvoří 9 vokálních skladeb.

5.2 Popis realizace programu

Jednotlivé části programu byly postupně realizovány ve dvou mateřských školách v průběhu prosince 2018 až března 2019 a byly průběžně vyhodnocovány. Části programu a jejich následná analýza byla prováděna mnou jako učitelkou a autorkou. Aktivními aktéry byly děti ze dvou mateřských škol ve věku od 5 do 6 let. Pasivními aktérkami byly přítomné učitelky, jež působí v mateřské škole dlouhodobě.

Před začátkem praktického plnění integrovaného bloku byla zjištěna úroveň dětí po hudební stránce. Na základě těchto informací byl program upraven tak, aby zohledňoval aktuální dovednosti dětí. Při provádění činností bylo stále dbáno na základní potřeby dětí, jejich možnosti, pozornost, jejich zájem o téma atd. Na všechny základní i individuální potřeby dětí bylo okamžitě reagováno, aby byly stále v psychické i fyzické pohodě a zároveň, aby projekt mohl proběhnout bez větších změn. Do průběhu aktivit byly zapojovány všechny děti, pokud se některé z dětí určité části programu nechtělo účastnit, nebylo nuceno.

Využívány byly mnou vytvořené pomůcky, dále dostupné hudební nástroje, popřípadě různé alternativní hudební prvky ze tříd mateřských škol. Dále byl využíván dostupný materiál škol, například šátky, polštářky, obruče atd.

Po každé části integrovaného bloku proběhla s dětmi zpětná vazba. Během celého integrovaného programu bylo pozorováno, zda děti hudebním výrazovým prostředkům lépe rozumí a rozeznávají méně zřetelné rozdíly a zda se poslechové dovednosti zkvalitňují. Hudební poslechové aktivity probíhaly v průběhu čtyř měsíců.

5.3 Charakteristika škol a skupin

MŠ1

Tato mateřská škola se nachází v menším městě. Je to státní škola a její třídy jsou rozděleny homogenně. Program byl uskutečněn ve třídě nejstarších dětí ve věku od 5 do 6 let. Ve třídě je zapsáno 24 dětí, z toho 11 chlapců a 13 dívek. Děti navštěvují mateřskou školu třetím rokem vyjma 5 dětí s odkladem školní docházky navštěvující školu čtvrtým rokem. Ve třídě během dne působí dvě paní učitelky. Jedna z nich hudební aktivity začleňuje pravidelně do programu každého dne. Druhá paní učitelka je zaměřena více na výtvarné a pracovní činnosti. Obě učitelky spolu vzájemně velmi dobře spolupracují. Děti v této školce mají vždy oba rodiče původem z České republiky.

MŠ2

Tato mateřská škola se nachází ve větším městě. Není to státní škola, ale zřizuje ji právnická osoba a spadá pod Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR. Specifikem pro tuto školu je počet pedagogů. Na jednoho pedagoga spadá maximálně 6 dětí, tudíž se ve škole často vyskytuje více pedagogů najednou. Jsou zde 2 třídy. Ve třídě, kde probíhal můj integrovaný celek, jsou děti od 3 do 6 let, jedná se tedy o věkově heterogenní skupinu. Dohromady je ve třídě zapsáno 18 dětí, z toho 7 dívek a 11 chlapců, z toho 5 předškoláků. Program byl ale realizován vždy s dětmi přítomnými ve třídě. Paní učitelky pravidelně začleňují hudební aktivity do programu dne. Při zpěvu písní děti doprovází na klavír, kytaru nebo housle. Některé z dětí mají jednoho, některé dokonce oba rodiče původem z ciziny, tudíž u nich probíhá bilingvní výchova.

5.4 Plán evaluace programu

Před uskutečněním programu byl vytvořen evaluační plán. Sběr dat a jejich vyhodnocení probíhaly konstantně po celý průběh programu, vždy po ukončení výukového celku. V závěru praktické části bude provedena závěrečná evaluace formou odpovědí na výzkumné otázky. V případě odhalení nedokonalostí programu bude cílem zformulovat návrhy pro jeho optimalizaci.

5.4.1 Stanovené evaluační otázky

- Jakou dobu pozornosti dokázaly děti věnovat poslechu písni?
- V jakém rozsahu porozuměly děti obsahu písni?
- Jak děti reagovaly na poslech písni zpívané učitelkou?
- Rozpoznaly děti některé výrazové prostředky vyskytující se v písni a rozdíl mezi nimi? Pokud ano, které ?
- Jak se děti zapojovaly do dalších aktivit navazujících na skladbu?
- Jakým způsobem program rozvíjel u dětí poslechové dovednosti?
- Jakým způsobem program rozvíjel u dětí hudební paměť?
- Jaká z oblastí poslechových dovedností dělala dětem největší problém?
- Jaké opatření by mohlo být provedeno pro vylepšení programu do budoucnosti?

5.4.2 Metody evaluace

Při výzkumném šetření je použita metoda strukturovaného i nestrukturovaného pozorování. Pro strukturované pozorování jsem připravila tabulku s hodnocením testu poslechových dovedností (Příloha č. 1). Tento test proběhl před realizací programu a po něm individuálně s 6 dětmi z MŠ1 a 5 dětmi z MŠ2. Testování probíhalo v klidném prostoru mimo ostatní děti. Nestrukturované pozorování jsem uskutečnila já vždy během činností uskutečněných ve třídách. Další metodou evaluačního šetření je pozorování videonahrávek.

5.4.3 Test poslechových dovedností

Při testu poslechových dovedností bylo hodnoceno (příloha č. 1)

1. NASLOUCHÁNÍ
  - Rozlišování ozvučených předmětů
  - Reakce na určitý zvuk
2. SLUCHOVÉ ROZLIŠOVÁNÍ
  - Výška tónu
  - Hlasitost tónu
  - Délka tónu
  - Barva tónu
3. VNÍMÁNÍ RYTMU A MELODIE
  - Dítě zopakuje mnou vytleskaný rytmus
  - Tonální cítění – dokončenost melodie na tónice
  - Rozlišení durové/mollové melodie – smutná a veselá melodie
4. SLUCHOVÁ PAMĚŤ
  - Paměť pro rytmus
  - Stejnost nebo rozdílnost melodických struktur
  - Počet hraných tónů

6 PROGRAM POSLECHU PÍSNÍ

6.1 Cíle programu dle RVP PV

Dítě a jeho tělo

- Osvojení si hudebně pohybových her a činností
- Rozvoj koordinace a sladění pohybu těla s rytmem a hudbou
- Kultivace smyslového vnímání, zvláště sluchové rozlišování zvuků a tónů

Dítě a jeho psychika

- Rozvoj vnímání, naslouchání a porozumění
- Rozvoj komunikace a vyjadřování vlastního názoru
- Rozvoj tvořivého sebevyjádření a fantazie
- Rozvoj sluchové paměti a pozornosti při poslechu písně, jejich melodie a rytmické složky
- Rozvoj kultivace estetického cítění a prožívání při poslechu písní

Dítě a ten druhý

- Posilování prosociálního chování diskuzí o tématech písní
- Rozvoj kooperativních dovedností při aktivitách ve skupině

Dítě a společnost

- Vytváření základů pozitivního vztahu ke kultuře a umění
- Rozvoj společenského a estetického vkusu
- Seznamování se s lidovými písněmi

Dítě a svět

- Vytváření elementárního povědomí o přírodním a kulturním prostředí

Konkrétní cíle a výstupy jsou uvedeny u jednotlivých tematických celků.

6.2 Předvánoční čas – koledy pro Ježíška

Písně: Slyšeli jsme v Betlémě, Chtíc aby spal (příprava s obsahem a aktivitami na dva dny).

Cíle: Rozvíjet pozornost dětí při poslechu koled, porozumění jejich obsahu a tematickému ladění písně, rozvíjet hudební paměť, představivost a tvořivost, rytmické cítění.

Očekávané výstupy: Děti...

- pozorně poslouchají zpěv učitelky a dovedou říct, o čem píseň byla;
- rozpoznají tematické ladění písně (ukolébavka x taneční);
- poznají písně podle jejich melodie;
- doprovází zpěv učitelky na hudební nástroj podle předvedeného rytmu;
- mají o koledy zájem a udrží při aktivitách svou pozornost.

1a Činnosti 1. den:

- Zpěv pedagoga – koleda Slyšeli jsme v Betlémě.

Otázky po poslechu:

- O kom se v písničce zpívá?
- Co Josef s matkou dělají?
- Kde leží Jezulátko?
- Kdo je Jezulátko a pacholátko?
- Kdo by tam ještě mohl být ?

- Hledání obrázků v prostoru třídy a následné seřazení dle dějové postupnosti textu.
  - Obrázek ucha a betléma – na text – slyšeli jsme v Betlémě.
  - Obrázek jesliček se senem – na text – že tam leží na seně.
  - Obrázek pacholátka – na text – to překrásné pacholátko, roztomilé jezulátko.
  - Obrázek Josefa s Marií – na text – Josef s matkou jej hlídá, Josef s matkou jej hlídá.
- Předved' tanec – vymýšlení pohybu ke koledě.

1b Činnosti 2. den:

- Zpěv koledy pedagogem – Chtíc aby spal.
Otázky po poslechu:
  - Komu je písnička zpívána?
  - Jak se jmenují takové písničky, co maminky zpívají dětem, aby usnuly?
  - Jak byste uspávali miminko vy?
  - Zaspíváme si písničku ještě jednou a každý u toho může uspávat miminko.
- Rozpoznáš melodii? – na zpěv melodie (la la) pohybová reakce – tanec při Slyšeli jsme v Betlémě a „uspávání miminka“ při Chtíc aby spal.
- Hudební kapela – instrumentální doprovod k oběma koledám s dětmi vybranými nástroji.
- Zpětná vazba – odpovědi dětí na otázky:
  - Kdo z vás už někdy předtím slyšel tyto koledy?
  - Jaká z těchto koled se vám líbila víc?
  - Co se vám líbilo nejvíc, když jsme si spolu hráli?

Tip použití písni během programu dne: Koledy lze také opakovaně zpívat například při zdobení stromečku nebo při výtvarných aktivitách před Vánocemi.

Reflexe poslechových aktivit k tematickému bloku Vánoční čas

MŠ1: Děti zúčastněných při programu bylo 20. Na koledy reagovaly pozitivně a hry spojené s poslechem je bavily. Pozornost při poslechu udržela většina dětí. Na některé aktivity bylo zapotřebí děti rozdělit na poloviny, provést činnost nejprve s jednou a poté s druhou polovinou dětí. Při programu jsem si všimla rozdílů rytmického cítění u jednotlivých dětí. Některé děti měly problém držet se v rytmu písně a hrály i mimo něj.

MŠ2: Programu se zúčastnilo celkem 8 dětí, z toho 3 děti ve věku 4 let. Všechny udržely pozornost při poslechu písní. Do aktivit se zapojila většina dětí. Mohla jsem pozorovat výrazné rozdíly u dětí mladšího věku, hlavně při udržení pozornosti a pochopení zadání u jednotlivých činností. Mladší děti se při mých dotazech ihned nehlásily o slovo. Když jsem je vyzvala já, některé děti neznaly odpověď na konkrétní otázku, ale věděly, že jsem zpívala koledu. Děti však reagovaly na poslech písní a hry s nimi spojenými pozitivně.

Závěr: Je možné přípravu rozdělit i do tří dnů podle toho, jak jsou děti schopny udržet pozornost. Při zpětné vazbě je důležité upozornit děti, že když se někomu líbí něco jiného, že to není chyba. Každý máme jiný vkus, někomu se líbí více ukolébavka, jiný zase preferuje taneční koledu.

6.3 Království paní Zimy

Písně: Bude zima, bude mráz, Dva mrazíci uličníci (příprava s obsahem a aktivitami na čtyři dny).

Cíle: Procvičování rytmu podle rytmické básně, rozpoznání emocionálně zbarveného tónu, rozvíjet sluchové rozpoznávání krátkého a dlouhého tónu.

Očekávané výstupy: Děti...

- vymyslí tanec podle slov v písni;
- správně reagují na sluchové podněty;

- sluchově rozpoznají dlouhé a krátké tóny a reagují na ně pohybem;
- rozpoznají, zda zpívá smutný, nebo veselý ptáček.

2a Činnosti 1. den:

- Zpěv pedagoga – píseň Bude zima, bude mráz.
Otázky k poslechu:
  - Co jste si zapamatovali a o čem písnička byla?
  - Zněla písnička spíše vesele, nebo spíše smutně?
  - Byla pomalá, nebo rychlá?
- Tanec k písni – hledání obrázků v prostoru třídy, povídání si o tom, co je na obrázku. Společné vymýšlení, jak pohybově ztvárnit obsah písně.
- Vrabčí škola – rozdání papírových zobáčků, uvítání do vrabčí školy, trénink skákání – reakce na změnu délky tónu a intenzity tónu.
- Kam se ptáčku kam schováš? – vyhledání správného hnízda v prostoru třídy na základě správného sluchového rozpoznání různých hudebních nástrojů. Reakce na poslech písně. Rozdělení do skupinek, každá skupina hledá jiné hnízdo.

2b Činnosti 2. den:

- Vrabci usnuli za komínem a probudí je jenom zvuk meluzíny – relaxace u písni Bude zima, bude mráz, reakce na jeden určitý zvukový signál a jeho rozpoznání mezi jinými hudebními nástroji.
- Básnička – Típ, típ, típ, vrabec, vrabce štíp – povídání si o emocích a vztahu dvou kamarádů, rytmizace básně hrou na tělo.
- Ptáčci se poprali a jeden z nich je pořád z toho smutný – rozpoznání, zda je píseň zpívaná vesele, či smutně, opora ve vizuální pomůcce – obrázek smutného a veselého ptáčka. Diskuze s návrhem řešení pro rozhádané kamarády.
- Vrabčí honička – skákání snožmo, jeden vrabčí kamarád honí ostatní děti, sluníčko zachraňuje, toho kdo byl chycený. Hra spočívá v udržení pozornosti.

Když pedagog hraje na dřívka, je to znamení, že se hraje honička. Pokud pedagog přestane hrát, nastává střídání rolí ve hře.

- Zpětná vazba – chůze po spirále, zamyšlení se nad svými emocemi během her, výběr emoce v podobě emotikonů.

Tip použití písňe během programu dne: píseň můžeme s dětmi zpívat po odpolední svačině a spojit ji s krátkou hrou.

- Kdo se schoval pod deku – zpívání písňe, během níž je jedno dítě schované pod deku. Úkolem ostatních je poznat, kdo chybí.

Reflexe poslechových aktivit k tematickému bloku Království paní Zimy – píseň Bude zima, bude mráz

MŠ1. Programu se zúčastnilo 18 dětí. Všechny děti vydržely být během programu aktivní. Při zpětné vazbě většina reagovala pozitivně. Když jsem se zeptala konkrétně dětí, co se jim nelíbilo, byly to spíše rozepře s kamarády. Děti dokázaly samy vymyslet taneček k písni. Rychle si písničku zapamatovaly a zpívaly ji se mnou. Děti dokázaly vymyslet, jak by se mohli ptáčci udobřit, a dokázaly se vžít do situace ptáčka, který je smutný. Při činnosti „vrabčí škola“ měly některé děti problém s rozeznáním krátkých a dlouhých tónů, reagovaly opožděně, až když viděly změnu u kamarádů.

MŠ2. Programu se zúčastnilo 10 dětí, z toho 5 dětí bylo mladšího věku. Jedno čtyřleté dítě během programu bylo spíše pasivní a jenom pozorovalo ostatní děti. Mladší děti pomaleji reagovaly na změny zvuku a změnu pohybu. Měly větší problém při hře na hledání hnízd – schovávaly se do jakéhokoliv hnízda. Při opětovaném vysvětlení již pochopily činnost a reagovaly na zvukové podněty správně. Starší děti udržely pozornost delší dobu, díky nim se mladší děti také soustředily déle, než jsou zvyklé.

Závěr: Tento blok by se dal rozdělit opět do více dnů. Vždy na konci programu byla na dětech patrná únava a horší pozornost. Poslechové dovednosti u dětí byly dobré, největší problém děti měly při reagování na pohyb skákání při staccatu a zachycení změny na legato. Toto tvrzení platí u obou tříd.

2c Činnosti 3. den:

- Zpěv pedagoga – píseň Dva mrazíci uličníci
Otázky k písni:
  - Byli to poslušní mrazíci?
  - Kolik jich bylo?
  - Na čem se houpali?
  - Co nakreslili na okýnko?
  - Jak se pozná, že je venku mráz?
- Posílání mrazíka v kruhu – poslech zpěvu písně a reakce na něj při posílání obrázku, vymýšlení pohybu při zastavení písně, posílání obrázku podle pomalého či rychlého tempa písně.
- Ťukání na okýnko – nácvik rytmického ťukání na židli, střídání rychlého a pomalého ťukání, postupné zrychlování. Střídání hlasitosti ťukání, zesilování a zeslabování.
- Vyťukávání slov z písničky – výběr slov v písni a jejich rytmizace.

2d Činnosti 4. den:

- Uličníci popletli písničky – zpívání písně s chybami, rozpoznání chyb díky poslechu písně.
- Hudební honička na mrazíky – kolektivní hra, při zpěvu pedagoga jedno dítě honí ostatní děti, při zaznění trianglu sluníčko zachraňuje, mrazík je schovaný.
- Mrazíci usnuli za komínem a probudí se jenom za zvuk meluzíny – rozpoznání určitého zvuku mezi jinými hudebními nástroji.
- Houpání se na rampouchu – pedagog zpívá krátké tóny na slabiku „la“ – děti chodí do rytmu, každý samostatně. Při zpěvu dlouhých vázaných tónů – chycení se ve dvojici za ruce a houpání s nimi.

Tipy na využití písně během dne: Využití písně jako znamení konce hry na zahradě, konce houpání se na houpačkách a započítání úklidu hraček, poté společné zpívání před odchodem do šatny.

Reflexe poslechových aktivit k tematickému bloku Království paní Zimy – píseň Dva mrazíci uličníci:

MŠ1: Při počtu 22 dětí byla obtížnější organizace při aktivitě ťukání na okénko, kdy přenesení židlí a utvoření kruhu z nich zabralo hodně času. Dále byla organizace složitější při hudební honičce, každý chtěl být mrazík nebo sluníčko. To ovšem při velkém počtu není možné. S dětmi jsme si tento fakt vysvětlili a doporučila jsem jim poprosit paní učitelku, aby si honičku s nimi zahrála někdy jindy znovu. Děti při hudební honičce byly hlučné, proto neslyšely můj hlas a nemohly na něj reagovat. Po chvíli jsem přešla na variantu č. 2, kdy se nezpívá, ale pouze hraje na hudební nástroj. Děti měly pozitivní zpětnou vazbu. Děti, co měly nějaký problém, dokázaly vyjádřit, proč vybraly smutného nebo neusmívajícího smajlíka. (Jednomu chlapci se nelíbilo, že ho kamarád zlobil na koberci, dalšímu chlapci se nelíbilo, že do něho někdo strčil židlí) Děti reagovaly lépe na změnu rytmu při staccatu a legatu než v předchozím bloku.

MŠ2: Děti při aktivitě bylo pouze 6, ale aktivita probíhala odpoledne po svačince. Ve třídě byly přítomné děti z menší třídy (2–3 roky). Ty se nezapojovaly, některé z dětí sledovaly aktivity v pozadí. Pozornost dětí byla menší, proto jsem program zkrátila o hru houpání se na rampouchu. Děti však aktivně zvládly všechny uskutečněné aktivity, dokonce hudební honičku chtěly další den hrát znovu. Při zpětné vazbě vybíraly děti pouze spokojené smajlíky, nejčastější odpovědí na to, co se jim líbilo, byla hra na honěnou.

Závěr: Při rušnějších činnostech, jako jsou například honičky, je vhodné mít v záloze různé varianty těchto činností. S větším počtem dětí je nutné přidat i vyšší počet záchranářů. S dětmi se mi pracovalo už mnohem lépe, je vidět, že děti reagují na změnu zvuku i hlasitosti tónu rychleji než v předchozím bloku.

6.4 Masopust

Písně: Černé oči jděte spát a Tluče bubeníček, tluče na buben (Příprava s obsahem a aktivitami na 2 dny).

Cíle: Rozvoj hudební paměti při zapamatování si nástrojů, rozvoj rytmického cítění při pochodování.

Očekávané výstupy: Děti...

- přizpůsobí svůj pohyb podle slyšené melodie;
- přiřadí barevné puntíky ke správnému obrázku, podle slyšené sloky v písni;
- chodí jako vojáci podle slyšeného rytmu;
- reagují svou chůzí na bubínek a hlas učitelky;
- reagují na hlasitost hudby svým pohybem;
- si zapamatují konkrétní typ pohybu, který se váže k určitému nástroji.

3a Činnosti 1. den:

- Tanec podle melodie – individuální tanec dítěte podle slyšené melodie.
- Zpěv pedagoga písně Černé oči jděte spát – po každé zazpívané sloce děti přiřadí barevnou značku k obrázku, který se týká jedné ze slok. Pozornost při poslechu, spojení poslechu s vizuální pomůckou, diskuze o obsahu písně.
- Zpěv pedagoga písně Tluče bubeníček, tluče na buben – povídání si o vojácích, pochod do rytmu písně.
- Vojáci pochodují – reakce na poslech bubínku, střídání chůze – rychle x pomalu.
- Trénink plížení – reakce na poslech zpěvu učitelky, pokud se zpívá potichu, vojáci se plíží, při zpěvu nahlas vojáci pochodují.

3b Činnosti 2. den

- Vojáci hrají na dřívka – opakování vyťukaného rytmu pedagogem, vymyšlení slov, která souvisejí s vojáky, a jejich vyťukávání.

- Reakce na zvuk – spojení určitého zvuku s určitým pohybem, zapamatování si spojení zvuku s pohybem, správná reakce během hry.
- Relaxace – zopakování písně Černé oči jděte spát, následná relaxace spojená s poslechem písně a mluveným slovem pedagoga.
- Zpětná vazba – zopakování obsahu obou písní. Diskuze, která píseň se dětem více líbila a proč, vyjádření svých emocí během her pomocí pohybu.

Tipy na využití písně během dne: Píseň Černé oči jděte spát můžeme dětem zazpívat před spinkáním jako ukolébavku. Poté dětem popřejeme hezké sny. Až děti uslyší druhou písničku – Tluče bubeníček na buben, budou vědět, že se mohou probouzet a jít si hrát, třeba na vojáky.

Reflexe poslechových aktivit k tematickému celku masopust

MŠ1: Děti při aktivitě bylo 20. Píseň Černé oči jděte spát znala přibližně polovina dětí. Při hraní pouze melodie děti jmenovaly jiné písně. Několik dětí však nakonec píseň Černé oči poznalo. Rytmizace při písni Jdou vojáci jdou děti bavila, vedly si velmi dobře. Při relaxaci chvíli trvalo, než se děti zklidnily, poté většina dětí reagovala na zvukové signály, které jsem jim během relaxace dávala.

MŠ2: Je velmi znát rozdíl aktivit při menším počtu dětí. Nedochozí tolik ke sporům. Děti zvládly všechny aktivity výborně, myslím si, že mohou zvládnout už i těžší činnosti. Jedna holčička znala dobře píseň Černé oči jděte spát, proto měla tendenci přiřazovat lístečky ke slokám písně dopředu. U několika dětí jsem mohla také pozorovat spontánní tanec při poslechu písně. Během aktivit se děti dožadovaly hry – hudební honička z bloku Dva mrazíci uličníci. Motivovala jsem je, že až si dohrajeme na vojáky, tak si honičku zahrajeme. Děti zvládly hrát honičku mnohem lépe než první den.

Závěr: Hudební hry si děti pamatují a chtějí se k některým z nich vracet. To je pro mne velmi dobrá zpětná vazba, že činnosti děti baví, že je berou jako hru a dokážou se do her vžít. V tomto bloku byla velmi úspěšná píseň Tluče bubeníček, tluče na buben. Především chlapcům se hraní si na vojáky líbilo. V MŠ2 jsem mohla pozorovat, že si píseň děti zpívaly samy od sebe i během dne.

6.5 Příklad jara

Písně: Vyletěla holubička ze skály, Sedí liška pod dubem.

Cíle: Rozvoj vnímání vzestupnosti a sestupnosti tónů, osvojení si grafického znázornění vysokých a nízkých tónů, rozvoj hry v dialogu.

Očekávané výstupy: Děti....

- napodobí vzrůstající i klesající melodii písně svým pohybem;
- umístí správně noty na dětskou notovou osnovu;
- poznají, zda pedagog hraje vysoký či nízký tón.

4a Činnosti 1.den

- Zpěv pedagoga písně Vyletěla holubička – pozornost při poslechu písně, diskuze o tom, o čem písnička byla, co se děje s ptáčky na jaře.
- Když se řekne jaro, napadne mně – asociční hra s rytmizací slov, které děti napadnou, hra na dřívka.
- Vyletíme ze skály – reakce na vzestupnou melodii pohybem, z dřepu do stoje, proběhnutí jako holubičky po třídě.
- Přílet na zem – rozpoznání barvy zvuku mezi hrou na klavír a xylofon, reakce na sestupnou melodii pohybem, ze stoje do dřepu.
- Sedí liška pod dubem – hra pedagoga na flétnu, poslech zpěvu pedagoga, diskuze o tom, zda je píseň v něčem podobná první písni, zpívání melodie obou písniček – znovu diskuze o tom, v čem jsou si melodie podobné.
- Přiřazování vysokých a nízkých tónů – přiřazování vysokých a nízkých tónů na připravenou notovou osnovu pro děti.

4b Činnosti 2. den:

- Tanec na píseň Sedí liška pod dubem – reakce na melodii písně svým pohybem a rytmizace písně pomocí dřívek.

- Hudební hra Schovala se holubička – rozdělení do několika skupin, hledání schované holubičky ve třídě, hudební nápověda od kamarádů, práce v týmu, přiřazení určitého významu k určitému zvuku, např. hra na dřívka – děti jsou blízko schované holubici, hra na chrastítka – děti se vzdalují. Vystřídání všech skupinek.
- Dialog – rozdělení dětí na dvě půlky. Hra jednoduchého rytmu, každá skupina jiný rytmus, střídání skupinek jako v dialogu, na závěr hra obou skupinek najednou, udržení svého rytmu.
- Relaxace při zpěvu učitelky– odpočívání na zádech na koberci, pomalé protahování a uvědomování si částí těla za doprovodu hudebních nástrojů a zpěvu učitelky.

Zpěv písní během programu dne: píseň Vyletěla holubička a relaxace s ní spojená je vhodná před spaním. Hra na Schovanou holubičku se může využít při čekání na oběd, kdy děti mohou hrát na hudební nástroje (jako nápověda) u stolečku.

Reflexe poslechových aktivit k tematickému bloku příchod jara – Vyletěla holubička ze skály

MŠ1: Zajímavé bylo, že děti prvně pochopily píseň tak, že modré oči chtějí holubičku ublížit. Při jmenování, kdo by to mohl být zmiňovaly, že zloděj, pytlák, čaroděj. Při zopakování poslední sloky, jsme se dobraly názoru, že to byl chlapec, ale holubička byla dívka, která ho nechtěla. Děti měly největší problém v grafickém znázornění a přiřazení tónů. Holubička – vysoké tóny, liška – nízké tóny. Když měly děti to samé vyjádřit pohybem ruky, reagovaly lépe a méně se pletly. Velmi hezky zvládly hru na Schovanou holubičku, když byly ve skupinkách po pěti a jedna skupinka vždy jen dohlížela na ostatní. Při hře dialog na hudební nástroje jsem děti rozdělila na kluky a holky, holky byly holubičky a kluci byli lišky – kluci měli těžší rytmus na hraní, ale zvládli ho a jako skupina se sladili. Holky jako holubičky měly lehčí rytmus. Když jsem role prohodila, bylo pro holky mnohem těžší přejít z lehčího na těžší, zatímco kluci zvládli ihned rytmus holubiček. Při zpětné vazbě dva kluci zůstali sedět na boběčku, při otázce, co se jim nelíbilo, odpověděli, že se navzájem zlobili. K programu a hrám se nevyjádřili.

MŠ2: Programu se zúčastnily pouze děti ve věku 5–6 let. Děti při programu bylo pouze pět, proto veškeré činnosti mohly být mnohem více individuální. Zajímavé je, že při v dialogu po poslechu písně děti také zmiňovaly, že modré oči chtějí holubičce ublížit. Po zopakování třetí sloky, jedna holčička usoudila, že holubička je dívka. Přiřazování tónů na notovou osnovu si mohly vyzkoušet několikrát za sebou, proto činnost mnohem rychleji pochopily a zvládaly dobře určit vysoké a hluboké tóny. Zvláště jedna holčička se projevuje v celém programu velmi dobře, motivuje svým zapojením ostatní děti do hry a je u ní znatelné nadání pro hudební aktivity. Ostatní děti jsou ovšem taky šikovné, při vedení dialogu udržely až na jednoho chlapce rytmus. Opět se potvrdilo, že přejít z lehčího rytmu na těžší činí dětem větší problém než přechod z těžšího rytmu na lehčí.

6.6 Koníci pomocníci

Konkretizované cíle: Rozvoj tonálního cítění při poslechu melodie, rozvoj hudební paměti při poznávání písní.

Očekávané výstupy: Děti...

- korigují kolektivní hru hrou na hudební nástroj;
- rozpoznají známé písně podle hrané či zpívané melodie;
- pamatují si některé z písní, které poslouchaly během integrovaného programu.

5a Činnosti 1. den:

- Zpěv pedagoga písně Jede jede poštovský panáček.
- Hra na poštovské panáčky – rozdělení do trojic, utvoření poštovských vozů. Výběr 3 dobrovolníků, dobrovolníci korigují dopravu poštovských vozů pomocí hudebních nástrojů. Obeznamení dětí s jednotlivými zvuky a jejich významem ve hře. Reakce na změnu zvuku.
- Poztrácené dopisy: rozpoznání písně podle rytmu a melodie. Vizuální opora v obrázcích.

5b Činnosti 2. den:

- Znáte ještě nějaké písničky, kde se zpívá o koních? – Návrhy písní, kde figurují koně, vybírání vhodných hudebních nástrojů k písním, zpěv písní.

Písně:

- Halí belí koně v zelí
  - Když se zamiluje kůň
  - Já mám koně vraný koně
  - Jede jede poštovský panáček
- Nezbeda popleta – rozpoznání melodické chyby ve známých písních- Prší, prší jen se leje, Travička zelená, Pec nám spadla, Vyletěla holubička atd.
  - Závěr programu – vzpomínání na písně, které děti od pedagoga slyšely. Zaspívání si nejoblíbenějších písniček. Doprovod na hudební nástroje. Pedagogův doprovod písní na kytaru.
  - Otázky ke zpětné vazbě
    - Kdo má rád, když mu někdo zpívá?
    - Kdo rád zpívá?
    - Kdo rád poslouchá, když někdo hraje na hudební nástroj?
    - Koho baví hrát na hudební nástroje, co máte ve školce?
    - Kdo by chtěl hrát na hudební nástroj, až bude chodit do školy?
    - Kdo by chtěl chodit zpívat do sboru?
    - Kdo rád tančí?
    - Komu by se líbilo, kdyby vám rodič/učitelka zpívala před spinkáním?

MŠ1: Děti nejsou zvyklé na doprovodnou hru učitelky na hudební nástroj. Klavír, kytara či xylofon jsou tak velmi zajímavým oživením výuky. Děti si navíc mohou nástroj náležitě prohlédnout i vyzkoušet. Při poznávání známých písní poslechem jejich melodie byl důležitý vizuální příklad v podobě obrázku. Některé děti rozpoznaly píseň i bez vizuální podpory, byly to však velmi známé písně, jako je Pec nám spadla, Ovčáci čtveráci a Vyletěla holubička ze skály.

Při zpětné vazbě děti reagovaly následovně:

- Všem dětem se líbí, když jim někdo zpívá
- 10 dětí moc rádo zpívá a chtělo by chodit do sboru. Jeden chlapec už do sboru chodí a moc ho to baví.
- 13 dětí by chtělo hrát v budoucnu na hudební nástroj, nejčastěji jmenovaly děti klavír a kytaru, jeden chlapec chce hrát na bicí a jedna holčička na harmoniku.
- Všechny děti baví hrát na hudební nástroje přítomné ve třídě.
- 12 dětí baví tančit- hlavně děvčata. Jednoho chlapce baví tančit pouze, když může tancovat podle sebe.
- 15 dětí by bylo rádo, kdyby jim paní učitelka zpívala před spaním

MŠ2: Děti jsou zvyklé, že je paní učitelka na hudební nástroje doprovází, proto, když jsem zde hrála na klavír či kytaru, nástroje více zkoumat nepotřebovaly. Pozornost dětí byla opět snížena, jelikož činnosti probíhaly až odpoledne. Ovšem i přesto děti rozpoznávaly více písní i bez vizuální podpory. Největší problém měly s rozpoznáním písně Rybička maličká.

Při zpětné vazbě děti reagovaly následovně:

- Všem dětem se líbí, když jim paní učitelka zpívá.
- 9 dětí baví zpívat, ale jen 3 by chtěly chodit do sboru.
- Všechny děti by chtěly hrát na hudební nástroj. Nejčastěji jmenovaly kytaru, ale i klavír a flétnu. Jedna holčička by chtěla hrát na housle a jeden chlapec na saxofon.
- Všechny děti baví hrát na hudební nástroje, co mají k dispozici ve třídě.
- 6 dětí baví tancovat- hlavně holčičky.
- Všechny děti by byly rády, kdyby jim paní učitelka zpívala před spaním.

Závěr: V obou třídách děti dokázaly na konci vyjmenovat aspoň několik písní, které ode mě během programu slyšely. Při otázce, která písnička se jim líbila nejvíce, byla v MŠ1 nejčastěji zmíněna píseň Bude zima bude mráz a Vyletěla holubička ze skály. V MŠ2 se

děti shodly na písni Dva mrazíci uličníci. S chutí a radostí jsme si písničky společně zazpívali i s doprovodem na hudební nástroje.

7 ZÁVĚREČNÁ EVALUACE

7.1 Odpovědi na výzkumné otázky

Děti se během programu seznámily s následujícími písněmi: Slyšeli jste v Betlém, Chtíc abys spal, Bude zima bude mráz, Dva mrazíci uličníci, Černé oči jděte spát, Tluče bubeníček, tluče na buben, Vyletěla holubička ze skály, Sedí liška pod dubem a Jede, jede poštovský panáček. Z reakcí dětí na tyto písně, které jsou podrobněji uvedeny v reflexích u jednotlivých tematických celků, zodpovídám evaluační otázky.

- *Jakou dobu pozornosti dokázaly děti věnovat poslechu písně?*

Vždy, když jsem začala zpívat píseň, děti zpozorněly. Zaposlouchaly se a udržely pozornost po celou dobu mého zpěvu. Je vidět, že interpretace písně přímo učitelkou je pro děti méně častá, proto je o to více zajímavá.

- *V jakém rozsahu porozuměly děti obsahu písně?*

V kolektivu vždy některé z dětí porozumělo písni. Během programu jsem se ptala i dětí méně aktivních nebo dětí, u kterých poslechové dovednosti byly na nižší úrovni. Tyto děti měly problém s vyjádřením detailů. Většina dětí však písně obsahově pochopila a zachytila i detaily, o kterých bylo zpíváno. Dokonce i v písních pro ně méně známých děti dokázaly říci hlavní témata. Například při písni Bude zima bude mráz porozuměly tomu, že na zimu se mění příroda a někteří ptáci odlétají do teplých krajín a ti, co zůstávají, hledají úkryt před zimou. Dále děti začaly zmiňovat, co vše lze pro ptáčky dělat, např. plnit a čistit krmítka.

V poznatku o společnosti děti z písně Černé oči pochopily, že se dříve chodilo na vojnu, jmenovaly, že to tam mohlo být nebezpečné, také ví, že teď se už na vojnu nechodí.

- *Jak děti reagovaly na poslech písně zpívané učitelkou?*

Děti reagovaly na poslech písně vždy pozitivně. Stačilo několikrát během programu píseň zazpívat a některé z dětí se ke mně se zpěvem automaticky

přidávaly. Z videonahrávek jsem mohla pozorovat i spontánní reakce na písně v podobě tance, nebo různých houpavých pohybů.

- *Rozpoznaly děti některé výrazové prostředky a rozdíl mezi nimi vyskytující se v písni? Které?*

Děti velmi dobře rozpoznávaly rozdíl v tempu. Při volbě dvou kontrastních písní děti dokázaly rozpoznat, která píseň je pomalejší či rychlejší (např. u písní Černé oči jděte spát a Tluče bubeníček, tluče na buben) Děti skvěle reagovaly už při prvních písních, kde rozeznávaly rychlost slyšeného zpěvu pomocí pohybu těla. Obdobným způsobem rozeznávaly píseň Černé oči jděte spát a Tluče bubeníček, tluče na buben. Při uvedení příkladu si uvědomily, zda jim přišla píseň smutná či veselá, avšak názory dětí se individuálně lišily (např. píseň Vyletěla holubička ze skály, kterou většina třídy vnímala jako smutnou, pár jedincům přišla veselá). K otázce, jak na ně píseň působí, většinou zmiňovaly názory, že jim přijde píseň hezká a líbí se jim či naopak. Avšak nesetkala jsem se, že by některé dítě zmínilo fakt, že se mu píseň vůbec nelíbí. Rozlišování dalších vyjadřovacích prvků hudby (dynamika, rytmus, barva, výška tónu, melodie) je hodnoceno v rámci výsledků testu.

- *Jak se děti zapojovaly do dalších aktivit navazujících na skladbu?*

Většina dětí se ráda zapojila i do dalších aktivit. Pouze děti mladšího věku z MŠ2 se občas odpojily a pozorovaly ostatní děti. Občas jsem byla nucena děti na některé aktivity rozdělit do dvou skupin, zejména v MŠ1, kde počet dětí byl vždy kolem dvaceti. Děti hudební hry bavily, usuzuji jednak podle zapojení do her, ale také podle jejich pozitivní zpětné vazby.

- *Jakým způsobem program rozvíjel u dětí poslechové dovednosti?*

Při každém setkání s dětmi jsem se zaměřila na některé poslechové dovednosti. Odrazovým můstkem byl počáteční test poslechových dovedností, ve kterém jsem zjistila, co dětem dělá největší problémy. Na tyto konkrétní poslechové dovednosti jsem vymyslela několik činností, které se v průběhu integrovaného bloku opakovaly. Další poslechové dovednosti, které děti zvládaly lépe, jsem během programu upravovala na náročnější verze. Při

závěrečném opakování testu jsem mohla pozorovat posun dětí v jejich poslechových dovednostech a schopnostech (viz 7.2) , ale i v jejich pozornosti.

- *Jakým způsobem program rozvíjel u dětí hudební paměť?*

Hudební paměť byla rozvíjena při každé části z integrovaného bloku. Děti vždy měly pozorně poslouchat a zapamatovat si co nejvíce ze slyšené písně. Děti tuto aktivitu zvládaly velmi dobře. Píseň se tedy dá děti učit hravým způsobem, než jen pasivním sezením a pouhým opakováním textu a melodie po pedagogovi. Píseň jsem opakovala několikrát během her, většina z dětí si během dopoledne zapamatovala jak text, tak i melodii slyšených písní. Velmi oblíbenou se stala píseň např. Tluče bubeníček, tluče na buben. Hudební paměť byla u dětí rozvíjena i v rytmických činnostech, např. zapamatování si slyšeného rytmu a jeho opakování.

- *Jaká z oblastí poslechových dovedností dělala dětem největší problém?*

Dětem dělalo největší problém rozpoznání délky tónu, což bylo vidět již z testu poslechových dovedností. Na tuto oblast jsem se několikrát v integrovaném programu zaměřila. Poprvé u písně Bude zima bude mráz, kde děti nejčastěji zapomínaly na změnu chůze z legata do staccata. Podruhé písně Dva mrazíci uličníci, kde si děti vedly již lépe. Z testu na konci programu bylo u některých dětí zaznamenáno zlepšení.

7.2 Vyhodnocení testu poslechových dovedností

Tab. 1: Výsledky pre-testu MŠ1

MŠ 1						
jméno a věk:	Michael 6	Karel 6;3	Natálka 6;	Ema 5;9	Marek 6;7	Terežka 6;1
1. NASLOUCHÁNÍ						
a, pozná předměty podle zvuku	5	5	5	4	5	4
b, reaguje na určitý zvuk	5	5	0	5	5	5
Celkem	10	10	5	9	10	9
2. SLUCHOVÉ ROZLIŠOVÁNÍ						
a, výška tónu	4	3	3,5	3,5	4,5	3,5
b, hlasitost tónu	4	5	5	5	5	4
c, délka tónu	1,5	4,5	1,5	1	2	1,5
d, barva tónu	5	5	3	5	5	5
Celkem	14,5	17,5	13	14,5	16,5	14
3. VNÍMÁNÍ RYTMU A MELODIE						
a, napodobí rytmus	5	4	4	5	4	5
b, melodie	5	5	5	4	5	2
c, moll a dur	3	5	4	4	5	5
Celkem	13	14	13	13	14	12
4. SLUCHOVÁ PAMĚŤ						
a, paměť pro rytmus	3	4	4	4	4	4
b, paměť pro melodii	4	3	2	4	5	4
c, pořadí hraných tónů	4	5	4	4	4	5
Celkem	11	12	10	12	13	13
Celkem dohromady	38,5	44,5	32	39,5	44,5	41

Tab. 2: Výsledky post-testu MŠ1

MŠ 1						
jméno a věk:	Michael 6	Karel 6;6	Natálka 6;	Ema 6;0	Marek 6;1	Terežka 6;4
1. NASLOUCHÁNÍ						
a, pozná předměty podle zvuku	5	5	4	5	5	5
b, reaguje na určitý zvuk	5	5	5	5	5	5
Celkem	10	10	5	9	10	9
2. SLUCHOVÉ ROZLIŠOVÁNÍ						
a, výška tónu	3,5	5	3,5	4	5	2,5
b, hlasitost tónu	4	5	5	4	5	5
c, délka tónu	3	4,5	3	4,5	5	1
d, barva tónu	5	5	5	5	5	5
Celkem	15,5	19,5	16,5	17,5	20	13,5
3. VNÍMÁNÍ RYTMU A MELODIE						
a, napodobí rytmus	5	5	3	4	5	4
b, melodie	5	5	5	5	5	4
c, moll a dur	4	5	5	4	4	5
Celkem	14	15	13	13	14	13
4. SLUCHOVÁ PAMĚŤ						
a, paměť pro rytmus	5	5	4	3	5	4
b, paměť pro melodii	5	4	3	5	4	4
c, pořadí hraných tónů	5	5	1	5	5	5
Celkem	15	14	8	13	14	13
Celkem dohromady	44,5	48,5	34,5	43,5	48	40,5

Tab. 3: Výsledky pre-test MŠ2

MŠ 2					
jméno a věk	Oskar 5;8	Sára 5;6	Viktor 5;8	Helenka 6;1	Ondra 6;3
1. NASLOUCHÁNÍ					
a, pozná předměty podle	4	5	5	5	5
b, reaguje na určitý zvuk	5	5	3	5	5
Celkem	9	10	8	10	10
2. SLUCHOVÉ ROZLIŠOVÁNÍ					
a, výška tónu	3,5	4	3,5	5	5
b, hlasitost tónu	5	4	4	5	5
c, délka tónu	4	0,5	4,5	2,1	2,5
d, barva tónu	5	4	3	5	4
Celkem	17,5	12,5	15	17,5	16,5
3. VNÍMÁNÍ RYTMU A MELODIE					
a, napodobí rytmus	2	4	4	3	5
b, melodie	4	5	4	3	3
c, moll a dur	4	4	5	5	5
Celkem	10	13	13	11	13
4. SLUCHOVÁ PAMĚŤ					
a, paměť pro rytmus	5	4	2	4	2
b, paměť pro melodii	3	4	3	3	3
c, pořadí hraných tónů	5	4	5	5	4
Celkem	13	12	10	12	9
Celkem dohromady	43,5	38,5	38	44,5	40,5

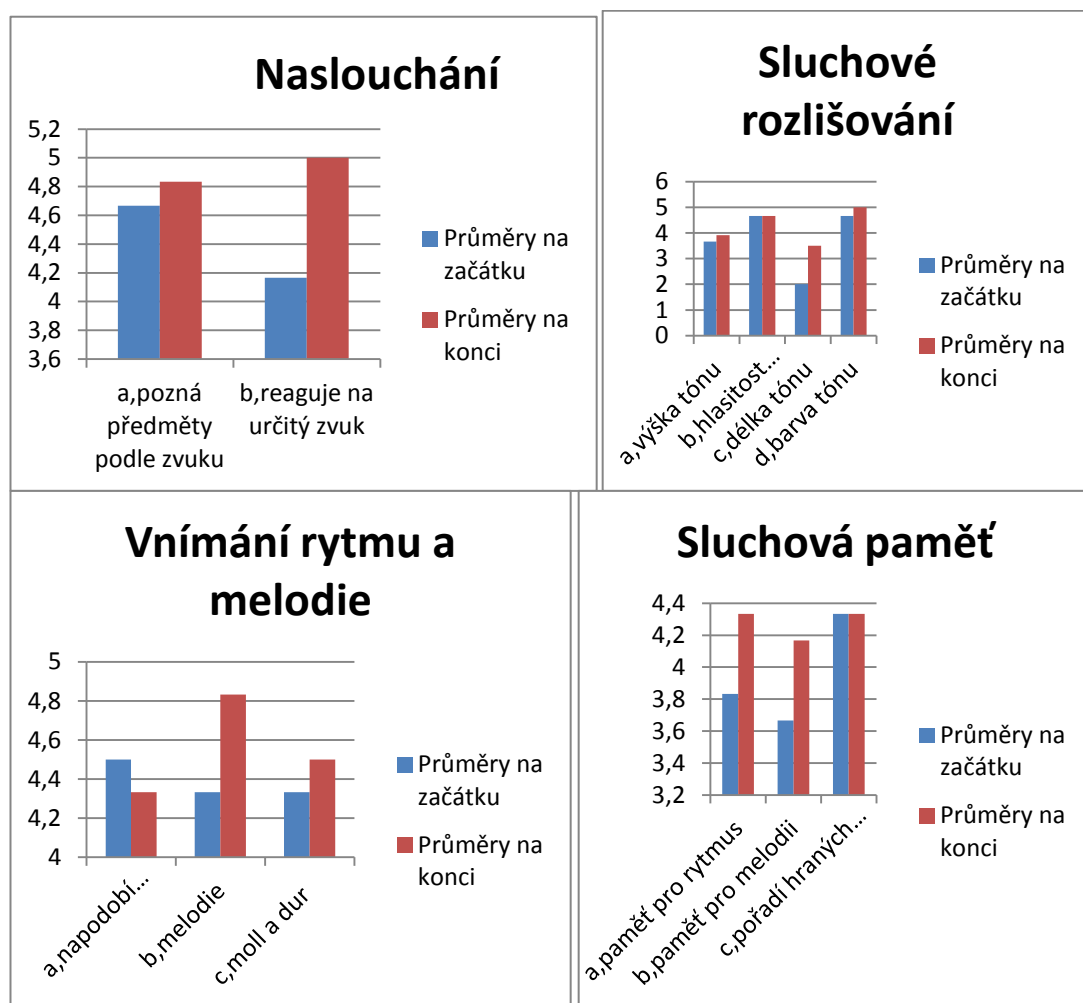
Tab. 4: Výsledky post-test MŠ2

MŠ 2					
jméno a věk:	Oskar 5;11	Sára 5;9	Viktor 5;11	Helenka 6;4	Ondra 6;6
1. NASLOUCHÁNÍ					
a, pozná předměty podle zvuku	5	5	5	5	5
b, reaguje na určitý zvuk	5	5	5	5	5
Celkem	9	10	8	10	10
2. SLUCHOVÉ ROZLIŠOVÁNÍ					
a, výška tónu	5	4	4	5	5
b, hlasitost tónu	5	4	5	5	5
c, délka tónu	4	3,5	4,5	4	3,5
d, barva tónu	5	5	4	5	4
Celkem	19	16,5	17,5	19	17,5
3. VNÍMÁNÍ RYTMU A MELODIE					
a, napodobí rytmus	4	5	4	5	5
b, melodie	5	5	5	5	5
c, moll a dur	5	4	5	5	5
Celkem	14	14	14	15	15
4. SLUCHOVÁ PAMĚŤ					
a, paměť pro rytmus	4	4	4	4	3
b, paměť pro melodii	4	5	4	5	5
c, pořadí hraných tónů	5	3	5	5	5
Celkem	13	12	13	14	13
Celkem dohromady	46	42,5	43,5	48	45,5

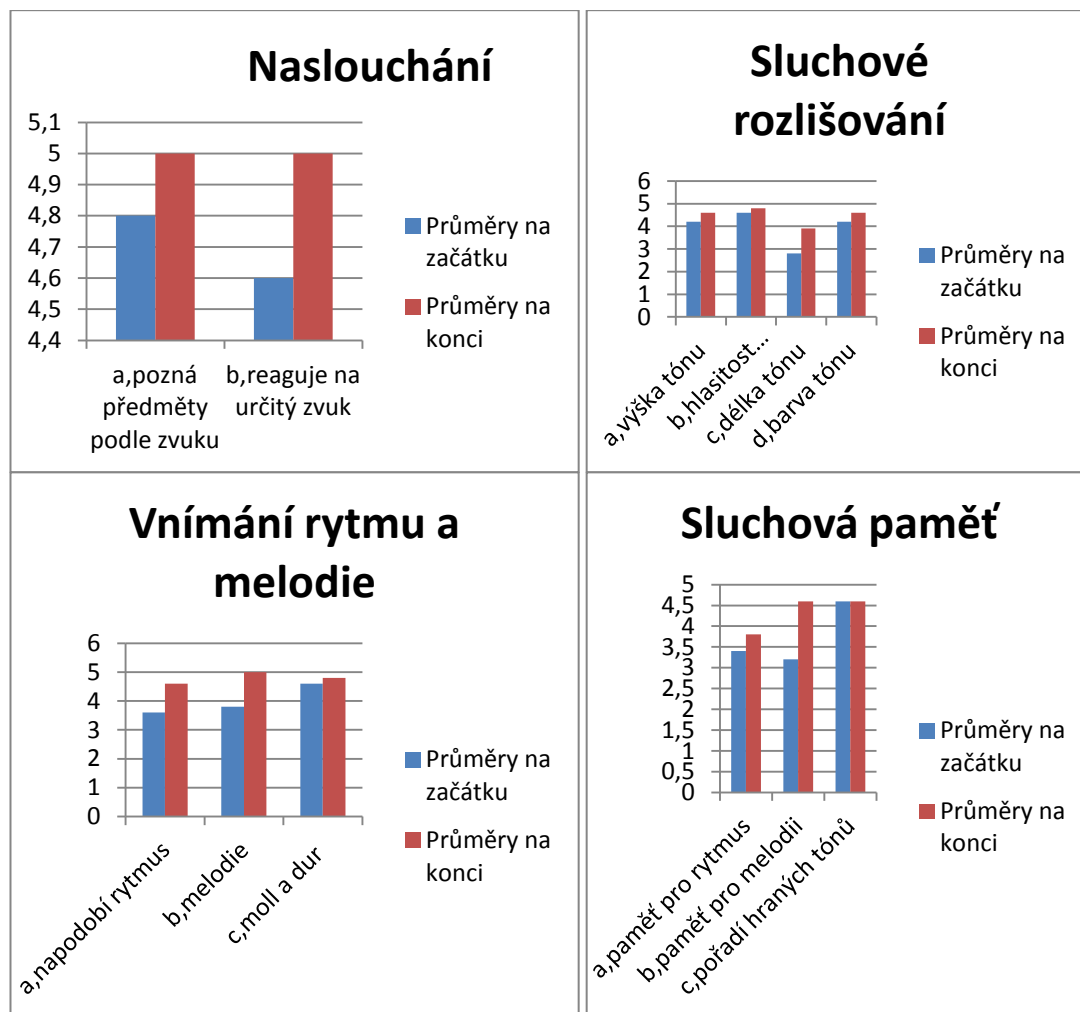
V tabulkách si můžeme všimnout individuálních výsledků jednotlivých dětí. Jsou zde i součty bodů z jednotlivých úkolů, součty celých kategorií a celkové počty bodů z celého

testu. Z porovnání výsledků můžeme pozorovat, že většina dětí získala při druhém testování minimálně o dva body více. Pouze jedno dítě získalo o půl bodu méně, to však mohlo být zapříčiněno tím, že dítě bylo nachlazené.

Tab. 3: Grafy porovnání výsledků MŠ1

Tab. 4: Grafy porovnání výsledků MŠ2

U grafů si můžeme všimnout, jak si děti vedly v průměru. Modrý sloupec ukazuje hodnoty bodů před programem. Červený sloupec ukazuje hodnoty bodů po programu. Grafy jsou rozděleny podle jednotlivých kategorií prováděných v testu poslechových dovedností. U MŠ1 je pouze jedna hodnota na konci nižší, jinak se v průměru děti zlepšily ve všech zbývajících dovednostech. U MŠ2 je jedna z hodnot (konkrétně pořadí hraných tónů) v průměru na konci nezměněná, u všech ostatních hodnot došlo ke zlepšení.

7.3 Celkové shrnutí praktické části

Dle mého názoru byl program úspěšný. U dětí předškolního věku byl vidět veliký zájem o hudbu i hudební interpretaci jak vokální, tak instrumentální. Při pozorování jsem si všimla, že během poslechu písně dochází u dětí ke zklidnění, zpozornění a ke spontánním pohybům těla, jako je tanec nebo pohupování do rytmu.

Jsem ráda, že jsem mohla pozorovat rozdíl při práci s větší skupinou dětí a při práci s menší skupinou. Také jsem mohla pozorovat rozdíly ve věkově homogenní vs. heterogenní třídě, dále škole, která je zřizovaná státem, a škole, jež je zřizována právnickou osobou a má jistá specifika. Největší rozdíl byl však znát při počtu dětí. Mnohem individuálnější přístup a podrobnější pozorování byly, dle očekávání, možné s menší skupinou dětí. Ovšem na druhou stranu ve třídě homogenní zvládala aktivity většina dětí, zatímco ve třídě heterogenní se občas některé z mladších dětí odpojilo anebo úkol ze začátku hned nepochopilo, ovšem starší kamarádi vždy rádi pomohli.

I přítomným učitelkám se vytvořený program líbil, braly ho jako inspiraci, setkaly se s novými aktivitami a program braly jako něco nového, co se tak často ve třídě nedělá. Avšak v obou školách je vidět, že se dětem věnují i po hudební stránce a učitelky z obou škol děti učí písničky. Já jsem se svým programem spokojená, uvědomuji si však možné změny k lepšímu, které by mohly být při příštím využití programu prospěšné.

Pro optimalizaci programu uvádím tyto návrhy:

- Tento program by se mohl v některých činnostech zjednodušit, aby byl vhodnější i pro děti mladšího věku. K programu bych přidala další, jednodušší varianty, aby učitelka v heterogenní třídě mohla bez problémů zapojit všechny děti.
- Program by měl prolínat předškolní vzdělávání v průběhu celého roku, a to nejen při řízených činnostech, ale v průběhu celého denního režimu. Proto jsem vždy na konci jednotlivých integrovaných bloků doporučila použití písně i mimo řízenou činnost.

- Poslech písně spojit s dramatizací, propojit ho např. s pohádkou pro lepší motivaci dětí.
- Zvolit či vyrobit symbol, např. skřítko zpěváčka, který by doprovázel poslechové činnosti po celou dobu programu k lepšímu propojení mezi písněmi.
- Přidat více relaxačních a uvolňovacích aktivit doprovázených poslechem písní.
- Rozšíření programu do průběhu celého roku, navazující na třídní vzdělávací plán tříd.
- Více individuální práce s dětmi při složitějších činnostech.

ZÁVĚR

V rámci bakalářské práce byl vytvořen vzdělávací program zaměřený na poslech zpěvu pedagoga v mateřské škole. Program zábavnou formou zprostředkovává zpívané písně s doplňujícími činnostmi podporující rozvoj základních poslechových dovedností a poskytují pedagogům inspiraci. Je vytvořen jako integrovaný blok, který propojuje obsah více vzdělávacích oblastí a vztahuje se k tématům, kterými se mateřské školy běžně zabývají.

V teoretické části jsou zpracovány různé estetické pohledy na hudbu, které nám dokazují, že poslech hudby má důležitý rituální, terapeutický i emocionální význam, tudíž je důležitou součástí našich životů rozvíjející osobnost jedince. Již v prenatalním období člověka má poslech hudby svoji důležitost. Už i v tomto období má hudba vliv na psychický vývoj dítěte. Další kapitola se zaměřuje na hudební vnímání dítěte předškolního věku, kdy je nejdůležitější si uvědomit, že veškeré hodnocení hudebních zážitků závisí i na hudebních zkušenostech, rozvoji hudební paměti a je ovlivněno mírou fantazie a představivosti. Dále jsou zpracovány teoretická fakta o rozvoji hudebních schopností a zařazení zpěvu v kontextu současného předškolního vzdělávání, kde nacházíme smysl poslechu hudby ve všech oblastech rámcového vzdělávacího programu.

Praktická část se skládá z vytvořeného vzdělávacího programu, jehož významnou součástí je zpěv pedagoga s navazujícími aktivitami a jejich popisem. Stěžejními součástmi jsou však reflexe z pozorování po realizaci jednotlivých částí programu a závěrečná evaluace, vycházející z předem stanoveného plánu. Dle evaluace lze konstatovat, že cíle práce byly naplněny. Program děti motivoval k poslechu písní a aktivně se zapojovaly do navazujících činností. Přestože je program krátkodobý, z výsledků individuálního testu poslechových dovedností můžeme pozorovat, že realizované aktivity vedly ke zlepšení hudebních schopností dětí. Ukázalo se, že děti byly při poslechu zpěvu zaujaté a motivované, chtěly písně opakovat, a ačkoli pro ně činnosti související s poslechem hudby byly nové, zvládaly je. Tím jsem mohla

do programu postupně zařazovat i složitější variace. Dle mého názoru byly děti zaujaty programem především díky osobnějším přístupům, přímým zpěvem písní mnou samotnou pro ně. Je to jiné než pouhý poslech hudby z rádia či notebooku. Využití poslechu zpěvu pedagoga při hudebních poslechových činnostech není ve výuce mateřských škol obvyklé, program se stává atraktivní i pro pedagogy, kterým přináší nové nápady.

Po realizaci výukového programu jsem došla k závěru, že poslech zpěvu nemusíme využívat pouze při řízených činnostech, lze s ním krásně doplňovat režim dne, převést ho do rituálů, a navíc přispívá k příjemnému klimatu ve třídě. Pokud děti vnímají během dne zpěv pedagoga, vedeme je k pozitivnímu vztahu k hudbě a hudebnímu umění, motivujeme k aktivnímu provozování hudby a zpěvu nejen v předškolním věku, ale i v dalších vývojových obdobích.

SEZNAM LITERATURY

- BULLOGH, Edward: „*Psychická distance*“ jako faktor v umění a estetický princip
- BEDNÁŘOVÁ, Jiřina a Vlasta ŠMARDOVÁ. *Diagnostika dítěte předškolního věku: co by dítě mělo umět ve věku od 3 do 6 let*. 2. vydání. Ilustroval Richard ŠMARDA. Brno: Edika, 2015. *Moderní metodika pro rodiče a učitele*. ISBN 978-80-266-0658-1.
- BURKOVIČOVÁ, Radmila a Jana NAVRÁTILOVÁ. *Realizace multikulturní výchovy a vzdělávání v mateřské škole*. Ostrava: Ostravská univerzita, Pedagogická fakulta, 2014. ISBN 978-80-7464-676-8.
- FRANĚK, Marek. *Hudební psychologie*. V Praze: Karolinum, 2005. ISBN 978-80-246-0965-2.
- HARTL, Pavel a Helena HARTLOVÁ. *Velký psychologický slovník*. Ilustroval Karel NEPRAŠ. Praha: Portál, 2010.
- KANTOR, Jiří, Matěj LIPSKÝ a Jana WEBER. *Základy muzikoterapie*. Praha: Grada, 2009. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-2846-9.
- KODEJŠKA, Miloš a Hana VÁŇOVÁ. *Hudební výchova dětí předškolního věku*. Praha: SPN, 1989. ISBN 80-7066-035-x.
- KOLLÁRIKOVÁ, Zuzana a Branislav PUPALA, ed. *Předškolní a primární pedagogika*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-585-7.
- NÁDVORNÍKOVÁ, Hana. *Kognitivní činnosti v předškolním vzdělávání*. Praha: Josef Raabe, c2011. Nahlízet - SEDLÁK, František a Hana VÁŇOVÁ. *Hudební psychologie pro učitele*. Praha: Karolinum, 2013. ISBN 978-80-246-2060-2.

- NOVÁČKOVÁ, Jana. *Mýty ve vzdělávání: o škodlivosti některých zaběhaných představ o učení, škole a výchově : soubor článků, které vycházely v Lidových novinách od září 1998 do února 1999*. 2. vyd. Kroměříž: Spirála, 2003. *Výchova a vzdělávání pro 21. století*. ISBN 80-901873-5-8.
- SEDLÁK, František. *Psychologie hudebních schopností a dovedností*. Praha: Supraphon, 1989. *Comenium musicum (Supraphon)*. ISBN 80-7058-073-9.
- SEDLÁK, František a Rudolf SIEBR. *Didaktika hudební výchovy na prvním stupni základní školy: učebnice pro studenty pedagogických fakult*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1985. *Učebnice pro vysoké školy (Státní pedagogické nakladatelství)*.
- SEDLÁK, František a Hana VÁŇOVÁ. *Hudební psychologie pro učitele*. Praha: Karolinum, 2013. ISBN 978-80-246-2060-2.
- SVOBODOVÁ, Eva. *Vzdělávání v mateřské škole: školní a třídní vzdělávací program*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-774-9
- ŠIMANOVSKÝ, Zdeněk. *Hry s hudbou a techniky muzikoterapie ve výchově, sociální práci a klinické praxi*. Vyd. 4. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-928-6.
- Švejdová, Hana. *Učitel mateřské školy a zpětná vazba od dětí*. In SVOBODOVÁ, Eva a Miluše VÍTEČKOVÁ. *Osobnost předškolního pedagoga: sebereflexe, sociální kompetence a jejich rozvíjení*. Praha: Portál, 2017. ISBN 978-80-262-1243-0.
- VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie I.: dětství a dospívání*. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-0956-8.
- ZEZULA, Jiří a Olga JANOVSÁ. *Hudební výchova v mateřské škole: (metodika) : učebnice pro 2. až 4. ročník studijního oboru Učitelství pro mateřské školy na středních pedagogických školách i pro praxi učitelek mateřských škol*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1987. *Učebnice pro střední školy (Státní pedagogické nakladatelství)*.

Internetový portál

- SLAVÍKOVÁ, Marie. *Hudební vývoj dítěte v předškolním věku*. In: *Metodický portál RVP : inspirace a zkušenosti učitelů* [online]. 2012 [cit. 2018-05-04]. Dostupné z:<http://clanky.rvp.cz/clanek/c/p/14413/HUDEBNI-VYVOJ-DITETE-V-PREDSKOLNIM-VEKU.html/>
- Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání. 1. vydání. [online]. Praha: MŠMT, 2018. [cit. 2019-01-12]. Dostupné z: [file:///C:/Users/Simka/Documents/Downloads/RVP%20PV%20leden%202018%20\(4\).pdf](file:///C:/Users/Simka/Documents/Downloads/RVP%20PV%20leden%202018%20(4).pdf)

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1: Test poslechových dovedností

Příloha č. 2: Písemná příprava- předvánoční čas- koledy pro Ježíška

Příloha č. 3: Písemná příprava- království paní zimy

Příloha č. 4: Písemná příprava – masopust – reflexe u každé činnosti

Příloha č. 5: Písemná příprava- příchod jara

Příloha č. 6: Písemná příprava- koníci pomocníci

- Obr. č. 1-7, 13-18, 20, 23-26, 29, 32 zdroj- autorská tvorba
- Obr. č. 8-11, 31-32 zdroj- ŠIMANOVSKÝ, Zdeněk a Alena TICHÁ. *Lidové písničky a hry s nimi*. Vyd. 4. Praha: Portál, 2013. Nápady - hry - tvořivost. ISBN 978-80-262-0527-2.
- Obr. č. 19, 21, 27, 30 zdroj- *Já, písnička: zpěvník pro žáky základních škol : pro 1.-4. třídu*. Druhé, přepracované vydání. Cheb: Music, 1995. ISBN 80-85925-01-X.
- Obr. č. 22, 25, 28, 34 zdroj- <https://cz.pinterest.com>

Příloha č.1 *Test poslechových dovedností*

Sluchové vnímání a sluchová paměť jsou velmi významnými složkami při rozvoji řeči, abstraktního myšlení a zároveň jsou nepostradatelné při komunikaci. V předškolním věku dochází k větší diferenciaci sluchu, proto je velmi důležité dětem dávat vhodné podněty k rozvoji sluchového vnímání. Pro svou bakalářskou práci jsem vytvořila test poslechových dovedností jako pomocník k určení úrovně dětí v těchto oblastech. Test budu s dětmi praktikovat individuálně a to před integrovaným programem a po něm. Test rozděluji na čtyři oblasti: naslouchání, sluchové rozlišování, vnímání rytmu a melodie a sluchová paměť. Tyto oblasti jsem zvolila podle publikace diagnostika dítěte předškolního věku. U každé oblasti je uvedena dovednost, která je u dětí hodnocena.⁸²

Děti si z každé kategorie vyzkouší různé úkoly, které budou seskupeny od nejjednodušších po složitější. Za každý úkol dítě může získat určitý počet bodů. Na konci vyhodnotím, z jaké kategorie děti získávaly nejvíce bodů a která jim dělala větší problémy. Poté, co s dětmi udělám všechny části integrovaného programu, provedu tento test podruhé a porovnáím rozdíly (pokud nějaké budou) mezi jednotlivými kategoriemi a vyhodnotím je.

Hodnocení:

- bezchybně splněný úkol 5 bodů
- odstupňování podle počtu chyb a náročnosti úkolu 4-1 bodů
- celkově chybně provedený úkol 0 bodů

1. NASLOUCHÁNÍ

a, Rozlišování ozvučených předmětů

---

⁸² BEDNÁŘOVÁ, Jiřina a Vlasta ŠMARDOVÁ. *Diagnostika dítěte předškolního věku: co by dítě mělo umět ve věku od 3 do 6 let*. 2. vydání. Ilustroval Richard ŠMARDA. Brno: Edika, 2015. Moderní metodika pro rodiče a učitele. ISBN 978-80-266-0658-1.

Dítěti představím několik předmětů, co vydávají zvuk. Postupně předměty s dítětem pojmenujeme a zároveň si ukážeme, jak předmět zní. Poté si dítě zakryje oči a já zahraji na jeden z nástrojů. Dítě po doznění zvuku určí, který předmět slyšel.

Hra na: zvoneček, chrastítko, dřívka, chrastítko, víčka

Hodnocení: za každý správně určený zvuk získává jeden bod

b, Reaguje na určitý zvuk

Dítěti řeknu, že je spící kočka, která se probudí, když uslyší zvoneček. Dítě si položí hlavu na lavici a zavře oči. Já hraji na předměty z předchozího cvičení a pozoruji, zda dítě bude správně reagovat.

Hraji postupně na:

- chrastítko, dřívka, chrastítko, zvoneček
- Víčka, zvoneček
- Víčka, triangel, chrastítko, triangel, zvoneček
- Triangel, zvoneček
- Zvoneček

Hodnocení: za každý správně určený zvuk získává jeden bod

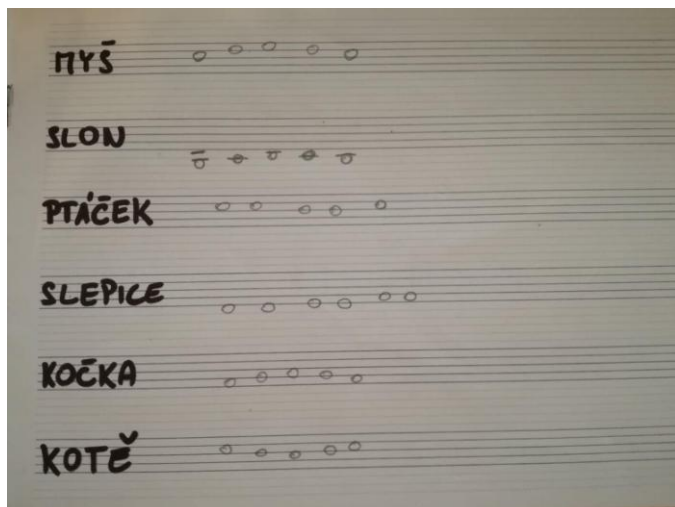
2. SLUCHOVÉ ROZLIŠOVÁNÍ

a) Výška tónu

Dítě poznává zahraný tón podle výšky a hloubky

Dítě posadím tak, aby nevidělo na klavír. Řeknu mu, jaká dvě zvířátka se na klavíru potkají a jak je pozná (zahraji, jak zvířátko chodí: myš- vysoko, slon- hluboko) Poté dítě bude pozorně poslouchat, které zvířátko se zrovna po klavíru prochází.

Obr. 1: chůze zvířátek

Obr. 2: zvířátka

- Myš x slon- velké rozdíly výšky- hrajeme v pořadí – myš, myš, slon
- Ptáček a slepice- menší rozdíl výšky- hrajeme v pořadí-ptáček, slepice, ptáček
- Kočka x kotě - nejmenší rozdíl výšky- hrajeme v pořadí- kočka, kotě, kotě, kočka

hodnocení: za každý správně určené zvíře dítě získá půl bodu

b) Hlasitost tónu

Dítě rozpozná hlasitost tónu v různých intenzitách.

Tentokrát máme na klaviatuře lví rodinu, lvi hodně křičí. Dítě dobře poslouchá a já mu předvedu členy lví rodiny a jejich řev.

- Malé lvíče- piano
- Máma lvice – moderato
- Táta lev- forte

Obr. 3: lvi v ZOO

Hraji v pořadí: lvíče, lvice, lev, lev, lvice

Hodnocení: za každý správně určené zvíře dítě získá bod

c, Délka tónu

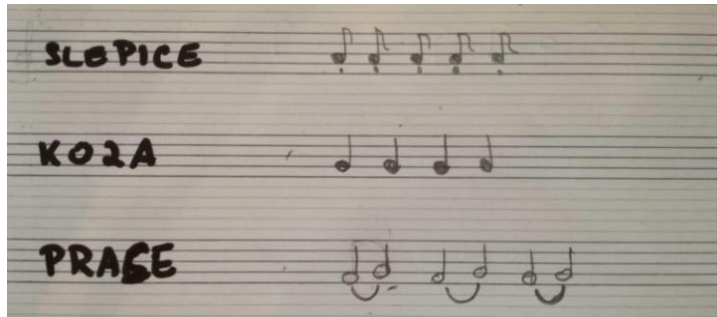
Dítě rozpozná rozdíl mezi staccatem, vázanou melodií a dlouhými tónu

Dítěti ukážu obrázek slepice, kozy a prasátka . Opět se zvířátka prochází po klavíru, ovšem tentokrát každé zvířátko chodí jinak. Dítě posadím tak, aby nevidělo na klavír. Hraji různě dlouhé tóny, v různé výšce a dítě rozpoznává, kdo jde po klavíru.

- Slepice skáče - stacatto

- Koza chodí – dlouhé tóny
- Prasátko je hodně tlusté a jen se kolíbá se strany na stranu –legato

Obr. 4: chůze zvířátek

Obr. 5: zvířátka na farmě

Hraji v pořadí: slepice, prase, slepice, koza, prase, slepice, koza, koza, prase, koza

Hodnocení: za každou správně určenou dvojici dítě získává bod

d) Barva tónu

Rozlišování podobně znějících nástrojů

Dítěti ukážu tři ptačí bratry, kteří se potkali a navzájem si zpívají. Každý zpívá trošku jinak. Dítěti ukážu, jak který z ptáčků zpívá. Poté dítě pozoruje ptáčky a já hraji na

nástroje: klavír- vysoký tón, zvonkohra- vysoký tón, triangel. Dítě vždy po doznění tónu řekne, který z bratrů zpíval.

Obr. 6: ptáčci

- Zelený ptáček- zvonkohra
- Modrý ptáček- triangel
- Červený ptáček- klavír

Hraji v pořadí: zvonkohra, klavír, triangel, zvonkohra, klavír

Hodnocení: dítě za každý správně určený zvuk získává bod

3. VNÍMÁNÍ RYTMU A MELODIE

a) Dítě zopakuje mnou vytleskaný rytmus

Dítěti ukážu zvířátko a vytleskám, jak chodí. Poté dítě po mně rytmus chůze zvířátka zopakuje.

Obr. 7: vizuální pomůcky vytleskaného rytmu

Hroch x-x-x, žába xx-xx, slepice xxx-xxx, orangutan xxxx-xxxx, zajíc xxx-xx

Hodnocení: dítě za každý správně zopakovaný rytmus získává bod

b) Tonální citění – dokončenost melodie v písni

Dítě pozná, zda melodická linka je či není dokončená. Dítěti na slabiku LALA zazpívám melodii písni, kterou zná. Dítě určí, zda byla píseň dokončená nebo ne.

Dokončená: *Obr. 8: píseň kočka leze dírou*

Kočka leze dírou Lidovka

Živě (♩ = 124)

Nedokončená: *Obr. 9: píseň kočka leze dírou*

Kočka leze dírou Lidovka

Živě (♩ = 124)

Nedokončená: *Obr. 10: píseň prší, prší*

Prší, prší Lidová

Moderato ♩ = 120

Dokončená: Obr. 11: píseň prší, prší

Prší, prší

Moderato $\text{♩} = 120$ Lidová

The musical score for 'Prší, prší' is written in 2/4 time. The melody is on a treble clef staff, starting with a C major chord. The accompaniment is on a bass clef staff, starting with an F major chord. The melody consists of a series of eighth notes: G4, A4, B4, C5, B4, A4, G4, F4, E4, D4, C4. The accompaniment consists of a series of eighth notes: F3, G3, A3, B3, C4, D4, E4, F4, G4, A4, B4, C5. The piece ends with a double bar line.

Dokončená: Obr. 12: píseň ovčáci, čtveráci

Ovčáci, čtveráci

Mírně Lidová

The musical score for 'Ovčáci, čtveráci' is written in common time (C). The melody is on a treble clef staff. The accompaniment is on a bass clef staff. The melody consists of a series of quarter notes: C4, E4, G4, A4, G4, F4, E4, D4, C4. The accompaniment consists of a series of quarter notes: F3, G3, A3, B3, C4, D4, E4, F4, G4, A4, B4, C5. The piece ends with a double bar line.

Hodnocení: dítě za každý správnou odpověď získává bod

c) Rozlišení durové-mollové melodie- smutná a veselá melodie

Dítě rozpozná emocionální téma hrané melodie. Dítěti ukáží dva obrázky ptáčků, na jednom jsou smutní a na druhém jsou veselí. Poté střídám mollové a durové melodie a dítě hádá, kteří ptáčci na stromě zpívají.

Obr. 13: smutný a veselý ptáček

Hraji v pořadí: smutný, smutný, veselý, smutný, veselý

Hodnocení: dítě za každou právně určenou melodii získává bod

4. SLUCHOVÁ PAMĚŤ

a, Paměť pro rytmus

Určí, zda po sobě jsou rytmičky struktury jsou stejné. Dítěti předvedu po sobě dvě rytmičky struktury (chůze zvířátek). Dítě určí, zda byly stejné či odlišné.

Obr. 14: zvířátka

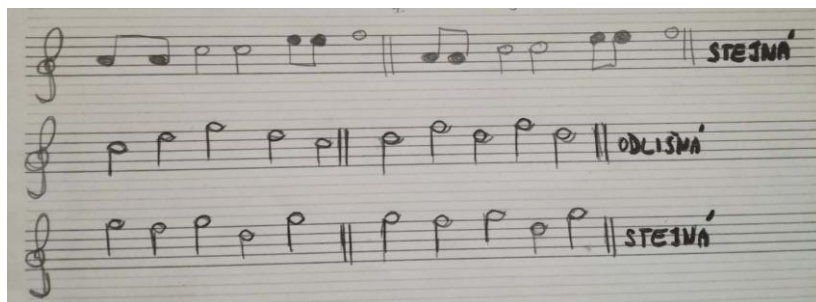
Tleskám v pořadí: žába a žába (xx-xx, xx-xx), orangutan a slepice (xxxx, xxx), hroch a žába (x-x, xx-xx), slepice a hroch (xxx, x-x), orangutan a orangutan (xxxx, xxxx)

Hodnocení: dítě za každou správnou odpověď získává bod

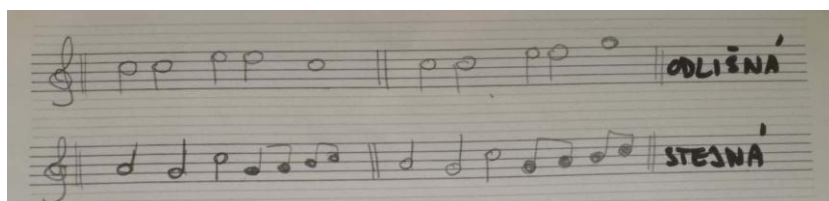
b, Určí, jestli melodické struktury jsou stejné

Dítěti předvedu po sobě dvě melodické struktury (zpěv ptáčků). Dítě určí, zda zpívají stejnou nebo odlišnou písničku.

Obr. 15: melodie

Obr. 16: melodie

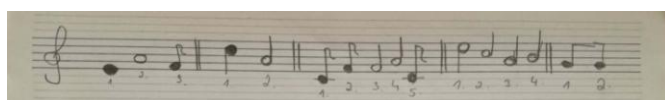
Hodnocení: dítě za každý správnou odpověď získává bod

c) Určí počet hraných tónů

Dítě pozná počet zahranych zvuků. Dítě má před sebou obrázky zní a poslouchá, kolikrát zahráji na nástroj tóny, které nemusí být stejně dlouhé nebo silné) podle toho vloží před sebe počet obrázků (krmení pro zvířátka).

Hraji v pořadí: 3 tóny, 2 tóny, 5 tónů, 4 tóny, 2 tóny

Obr. 17: tóny po taktech

Obr. 18: krmení pro zvířátka

Hodnocení: dítě za každý správnou odpověď získává bod

Příloha č. 2: Písemná příprava Vánoční čas

Předvánoční čas – koledy pro Ježíška

Předvánoční čas je vždy plný kouzel a zázraků, ty se projeví každoročně nadílkou, kterou nacházíme pod Vánočním stromečkem. Když nastražíme ouška a pořádně se zaposloucháme, určitě uslyšíme lid oslavovat Ježíka zpěvem vánočních koled.

Písně: Slyšeli jsme v betlém, Chtíc aby spal (Příprava s obsahem a aktivitami na dva dny)

Konkretizované cíle:

- pozornost dětí při poslechu koled
- Porozumění obsahu koled
- Procvičení hudební paměti
- Porozumění tematickému ladění písně
- Rozvoj hudební představivosti a tvořivosti
- Rozvoj rytmického cítění

Očekávané výstupy:

- Děti pozorně poslouchají zpěv učitelky a dovedou říct, o čem píseň byla
- Děti rozpoznají tematické ladění písně (ukolébavka x taneční)
- Děti poznají písně podle jejich melodie
- Děti doprovází zpěv učitelky na hudební nástroj podle předvedeného rytmu
- Děti mají o koledy zájem a udrží při aktivitách svou pozornost

- **Uvítací rituál-** opakující se pokaždé před činnostmi

Děti, děti, pojdte sem, dokola si sesednem.

Za ruce se uchopíme, vzájemně se pozdravíme.

Popřejem si ať, máme všichni hezký den.

1a, První den

Koleda Slyšeli jsme v Betlémě

- Zazpívám písničku **Slyšeli jsme v betléme**

Motivace: Děti víte, jaké písničky se zpívají během Vánoc? Já vám teďka jednu koledu zazpívám, možná jí někdo z vás zná. Já bych byla ráda, aby jste nastražily ouška a poslouchaly o čem se v té písničce zpívá.

Obr. 19: *Slyšeli jsme v Betlémě*

Rychle, rytmicky Česká

1. Sly-še-li jsme v Be-tlé-mě, že tam le-ží na-se-ně
to pře-krás-né pa-cho-lát-ko, roz-to-mi-lé Je-zu-lát-ko.
Jo-sef s Mat-kou, je-hlí-dá, Jo-sef s Mat-kou je-hlí-dá.

2. Přišli jsou tam pastýři, chtěli hrát na dudy,
neměli naštemováno, dohromady sformováno.
Každý hrál tu svou notou, k tomu si dupal botou.

Po dokončení zpěvu písničky pokládám dětem otázky:

- O kom se v písničce zpívá?
- Co Josef s matkou dělají?
- Kde leží Jezulátko?
- Kdo je Jezulátko a pacholátko?
- Kdo by tam ještě mohl být v betléme ?

- **Hledání obrázků a zařazení do příběhu**

Pomůcky: obrázky k písni

Obr. 20: Obrázky k písni *Slyšeli jsme v Betlémě*

Motivace: Po třídě se mi poztrácely obrázky, neviděly jste je někde? Zkusíme se po nich podívat?

Postup: S dětmi si obrázky prohlédneme a poté děti zkusí obrázky seřadit podle toho, jak to je v koledě. Poté obrázky položím na zem do prostoru, děti se pohybují a hledají obrázky podle toho jak zpívám.

- Obrázek ucha a betléma – na text- slyšeli jsme v betléme
- Obrázek jesliček se senem- na text - že tam leží na seně
- Obrázek pachoátka- na text- to překrásné pachoátko, roztomilé jezulátko
- Obrázek Josefa s Marií- na text- Josef s matkou jej hlídá, Josef s matkou jej hlídá
- **Předved' tanec**

Motivace: K Ježíškovi chodili lidé z celého světa, nejen, že mu zpívali koledy, ale určitě i tancovali. My si zkusíme tanec ke koledě společně vymyslet.

Postup: Teď budu zpívat a pokud někoho z vás napadne nějaký pohyb k písničce můžeme ho předvést. S dětmi si takto vymyslíme vlastní tanec.

1b, den druhý

Koleda Chtíc aby spal

- Zaspívám písničku Chtíc aby spal

Motivace: Děti dnes mám pro vás nachystanou ještě jednu písničku, lehněte si na zem a nastražte ouška a dobře poslouchejte.

Obr. 21: Chtíc aby spal

77. CHTIC, ABY SPAL
(VÁNOČNÍ NOC) A. V. Michna z Otradovic (1600 - 1676)

Zvolna

G C D G D G C D G G D G D

1. Chtíc, a - by spal, tak zpí - va - la sy - náčko - vi Nynej, rozkoš - né
mat - ka, jež po - no - co - va - la, mi - láčko - vi:

Emi D D7 A7 D G D G D A D C D G

dět'át - ko, Sy - nu Bo - ží, nynej, nynej, nemluvíát - ko, svě - ta zbo - ží.

Dětem pokládám tyto otázky:

- Komu je písnička zpívaná ?
- Jak se jmenují takové písničky co maminky zpívají dětem aby usnuly?
- Jak by jste vy uspávali miminko?
- Zaspíváme si písničku ještě jednou a každý u toho může uspávat miminko (zpívám a pozoruji děti jestli kolíbají miminko do rytmu písničky)
- Rozpoznáš melodii?

Motivace: Poslouchali jsme tu dvě koledy, jedna byla rychlá, taneční a druhá byla ukolébavka. Víte která z nich je ta taneční? Vzpomenete si na koledu, co jsme zpívali včera? Která je ukolébavka? (pokud si děti nevzpomenou zaspívám část obou písniček)

Postup: Teďka budu zpívat jenom melodii koled (na slabiku la) a vy se můžete pohybovat po třídě. Pokud uslyšíte ukolébavku začnete uspávat miminko. Pokud uslyšíte Slyšeli jsme betlémě můžete tancovat jak chcete.

- **Hudební kapela**

Pomůcky: hudební nástroje- dřívka, chrastítka, triangi

Motivace: Sedneme si kolem deky pod níž jsou schované hudební nástroje, děti hádají, co by pod dekou mohlo být, hmatem si mohou sáhnout a přes deku zkusit poznat, co to je.

Postup: Po odhalení se zeptám dětí jaké nástroje by vybraly k doprovodu písničky Chtíc aby spal, písničku si zazpíváme a děti doprovází můj zpěv vybranými nástroji. Po ukončení písničky děti vrátí nástroje do prostoru a vyberou si nástroje k doprovodu písně Slyšeli jsme v Betlémě. Děti mě doprovází k druhé písničce, zpívají se mnou pokud si písničky pamatují.

- **Zpětná vazba**

Motivace: Teďka je děti řada na Vás, aby jste mi řekly, jak se Vám poslech koled líbil.

Postup: S dětmi si sedneme do kroužku a já dětem kladu otázky. Pokud děti chtějí na otázky reagovat zvednou ruku. Když mají i u sebe zvoneček odpovídají a poté pošlou zvoneček kamarádovi.

- Kdo z Vás už někdy předtím slyšel tyto koledy?
- Jaká z těch koled se Vám líbila víc?
- Komu se víc líbila koleda Slyšeli jsme v Betlémě
- Komu se více líbila koleda Chtíc abys spal?
- Co se Vám líbilo nejvíc, když jsme si spolu hráli?

Tip použití písní během programu dne: Koledy lze zpívat například při zdobení stromečku nebo při výtvarných aktivitách před Vánoce.

Příloha č. 3: Království paní zimy

Království paní Zimy

Na víčka nám padá bílý sníh a my můžeme vytáhnout saně. Je důležité se na zimu pořádně připravit, nejen pro nás lidi ale i pro zvířátka. Kampak se schovají ptáčci, když mrazík začne na naše okna malovat obrázky. Poslouchej, chladivý větřík ti určitě napoví.

Písň: Bude zima bude mráz, Dva mrazíci uličníci (Příprava s obsahem a aktivitami na 4 dny)

Obr. 22: Bude zima bude mráz

Bude zima, bude mráz

1. Bu - de zi - ma, bu - de mráz, kam se, ptáč - ku, kam scho - vás?
Scho - vám já se do du - bu, tam já zi - mu pře - bu - du.

Bude zima, bude mráz,
kam se, ptáčku, kam schováš?
Schovám já se do dubu,
tam já zimu přebudu.

Bude zima, bude mráz,
kam se, ptáčku, kam schováš?
Schovám já se pod mezu,
až přestane, vylezu.

Až přestane, vyletím,
širý svět rozveselím,
půjde milá na trávu,
zazpívám jí nad hlavú.

Konkretizované cíle:

- porozumění písni
- rozvíjení fantazie a představivosti při vymýšlení tance
- procvičování reakce na zvuk a rozpoznání zvuku

- procvičování rytmu podle rytmické básně
- rozpoznání emocionálně zbarveného tónu
- sluchové rozpoznávání krátkého a dlouhého tónu
- sluchové rozpoznávání hlasitosti tónů

Očekávané výstupy:

- dítě podle poslechu zpěvu pozná o čem píseň byla
- dítě vymyslí tanec podle slov v písni
- dítě správně reaguje sluchové podněty
- dítě sluchově rozpozná dlouhý a krátký tóna reaguje na něj pohybem
- dítě sluchově rozpozná hlasitost tónů a reaguje na něj pohybem
- dítě rozpozná zda zpívá smutný nebo veselý ptáček
- dítě zvládne tleskat do rytmu básně

2a, první den

- **Poslouchejte děti dobře písničku, schválně jestli poznáte, na co si budeme hrát**

Motivace: Zpívám bude zima bude mráz.

Postup: děti mají zavřené oči, mohou se schoulit do klubíčka. Po dozpívání písničky se děti ptám, co si zapamatovaly a o čem písnička byla. Dále se ptám, zda si myslí, že byla písnička, veselá x smutná, pomalá x rychlá.

- **Kam se ptáček schovával?**

Pomůcky: obrázky hroudy, javoru, mezi

Obr. 23: vizuální pomůcky k písni

Motivace: Po třídě se mi poztrácely obrázky k písničky zkusíte je najít?

Postup: Ukážu dětem obrázky, které našly po třídě. S dětmi si popovídáme, co na obrázkách je znázorněno. Zkusíme vymyslet taneček na písničku. Jak bychom mohli napodobit hroudu, javor, mez? S dětmi si taneček společně zatančíme a já u toho zpívám píseň.

- **Vrabčí škola**

Pomůcky: klavír, zobáčky na gumě, obrázek vrabce

Motivace: Schválně jestli děti víte, co má takový vrabec místo nosu. Mě se dnes pořád něco ztrácí. Po třídě jsou schované zobáčky, kdo si najde zobáček stává se vrabečkem ve vrabčí škole.

Postup: Děti si nasadí zobáčky a poslouchají instrukce k činnosti.

- Trénink skákání a létání

Postup: hra na piáno – hraji krátce – skáčou snožmo- hraji legato- létají

- Trénink skákání pomalu x rychle

skáčou pomalu- hraji staccato pomalu, skáčou rychle- hraji staccato rychle

Obr. 24: Zobáčky pro děti

- **Kam se ptáčku kam schováš?**

Pomůcky: obrázek hnízda, obruče, hudební nástroje- vše dvakrát

Motivace: Dětem ukážu obrázek hnízda a zeptám se jich, co to je na obrázku a kdo v hnízdech bydlí. Sami si teď zkusím jako ptáčci hnízdo najít.

Postup: Po třídě rozmístím několik hnízd. V každém z nich bude obrázek předmětu (nebo nástroj samotný) vydávající zvuk. Děti budou létat po třídě- pokud budu zpívat písničku, když přestanu zpívat, děti letí do hnízda podle toho, na který předmět zahrají, zacinkám.

1. hnízdo – zvoneček, 2. hnízdo – triangel, 3. hnízdo – dřívka, 4. hnízdo – chrastítko

Variace: Děti mají různě barevné zobáčky- můžeme tedy hrát pro každou barevnou skupinu ptáčků zvlášť (př. růžoví ptáčci letí – hraji na zvonek, modří ptáčci letí – hraji na dřívka, oranžoví ptáčci letí- hraji na chrastítko).

2b, druhý den

- **Vrabci usnuli za komínem, probudí je jenom zvuk meluzíny**

Pomůcky: hudební nástroje

Motivace: Děti vzpomenete si o kom jsme včera zpívali písničku? Já Vám jí teď zazpívám a během písničky všichni ptáčci usnou na koberci.

Postup: Dětem zpívám písničku, při které jako usnou na koberci. Poté dětem povím, že takového ptáčka probere pouze meluzína. Ukážu dětem jaký meluzína vydává zvuk- děti spí, když uslyší určitý zvuk – proberou se. Několikrát opakujeme.

Variace: Můžeme měnit zvuk meluzíny- podle toho jak děti tuto činnost zvládají.

- **Básnička- Típ típ típ**

Pomůcky: obrázky ptáčků na špejli

Motivace: Vyprávím dětem příběh o dvou kamarádech, kterým se stala nepříjemná věc: ukázka básničky. Poté si povídáme o tom jak se cítíme, když se třeba pohádáme s kamarádem. Jak ptáčci mohou tento spor vyřešit? Všichni společně si zkusíme, jak se ti dva kamarádi hádali.

- *Típ, típ, típ vrabec vrabce štíp.
Poprali se na keříčku, utrhli si po peříčku.
Típ, típ, típ vrabec vrabce štíp.*

Postup: Děti tleskají podle mě do rytmu, střídáme tleskání s pleskáním popř. dupáním.

Obr. 25: Ptáčci na špejli

- **Ptáčci se poprali a jeden z nich je pořád z toho smutný**

Pomůcky: obrázky smutných a veselých ptáčků- smajlíci

Postup: Zpívám střídavě smutně a vesele píseň Bude zima bude mráz, pozoruji zda děti poznají, jestli to je smutný nebo veselý ptáček.

- Pokud je smutný – zpívám sklesle a děti ukážou nad hlavu smutného ptáčka
- Když je veselý zpívám- radostně a děti ukážou nad hlavu veselého ptáčka

Jak bychom mohli ptáčkům pomoci? Co bychom jim mohli poradit, aby se usmířili?

- **Vrabčí honička**

Motivace: Vrabci jsou zase kamarádi a tak si spolu mohou hrát na honěnou, zahrajeme si vrabčí honičku?

Postup: Děti jsou vrabečkové a skáčou snožmo. Jeden vrabeček (označený jinak- př. šátkem) chytá ostatní. Koho chytne zkamení. Vysvobodí je sluníčko tím, že se s vrabečkem zatočí dokola.

Variace: Hraji na hudební nástroj rychle x pomalu – podle toho děti skáčou rychle x pomalu.

- **Zpětná vazba**

Pomůcky: smutní a veselí smajlíci, lano

Motivace: Teď je opět řada na Vás, aby jste vyjádřili svůj názor na to, jak jsme si tu dnes hráli. Uprostřed kruhu jsou smajlíci, někteří se usmívají- těm se to líbilo, někteří jsou smutní- těm se to moc nelíbilo a něco jim vadilo. Koho se dotknu jde si po laně vybrat smajlíka.

Postup: Chodím kolem dětí dokola, koho se dotknu, bez botiček jde po laně (lano stočené do jednoduché spirály) a na konci si vybere smajlíka a jde si s ním sednout zpět na místo. Když mají všichni vybráno, položí smajlíka před sebe, kdo chce může říct, proč si vybral usměvavého či smutného.

Tip použití písně během programu dne: Píseň můžeme s dětmi zpívat po odpolední svačince a spojit jí s krátkou hrou.

- **Kdo se schoval pod deku?**

Pomůcky: deka

Postup: Děti si zakryjí oči a zpíváme, bude zima bude mráz, během sloky učitelka zakryje jedno dítě pod deku. Po dozpívání písně ostatní děti hádají, kdo ve třídě chybí.

Dva mrazíci uličníci

Konkretizované cíle:

- Udržení pozornosti při poslechu písně
- Rozvoj rytmického cítění
- Reakce na poslech písně- poznání chyby
- Rozvoj vnímání rozdílu mezi vysokým a hlubokým tónem
- Rozvoj vnímání rozdílu mezi nástroji a jejich barvě tónu
- Reakce na určitý zvuk
- Propojení pohybu a pozornosti při poslechu

Výstupy:

- Dítě vytleská slova z písně
- Dítě pozná chybu v písni
- Dítě rozpozná rozdíly ve výšce tónů
- Dítě správně reaguje na zvuk dle pokynů učitelky
- Dítě zvládne hrát pohybovou hru zaměřenou na sluchovou pozornost

2c, třetí den

Obr. 25: píseň Dva mrazíci uličníci

Dovádění s mrazíky

A - 1. Dva mra-zí-ci u - li - ční-ci pod stře-chou si hrá - li B - hou-pa-li se na rampouchu
D - 2. Na o-kýn - ko na-kre-si-li les a ta - ky vrá - nu ma-lo-va-li za - po-mě - li
G - 3. Jedna hvězda u-tka-la jim ze svě - tyl - ka ma - šli dva mrazíci u - li - ční - ci

všemu se jen smá li C - trala-li trala-li všemu se jen smá li
E - že les ne-má bránu, F - trala-li trala-li že les nemá bránu.
H - ce-stu za-se na šli, I - trala-li trala-li ce-stu za-se na šli

Obr. 26: Dva mrazíci

- **Poslech zpěvu písně**

Motivace: Venku je pořád zima a k nám do školky přiletí někdo na návštěvu. Zavřete oči, nastražte ouška a poslouchajte, schválně jestli poznáte kdo to bude.

Postup: Děti v kroužku mají zavřené oči a já jim zpívám písničku Dva mrazíci uličníci. Po dozpívání písně se hlásí děti, které poznaly, kdo k nám přiletěl na návštěvu.

Otázky k písni:

- Byli to poslušní mrazíci?
  - Kolik jich bylo?
  - Na čem se houpali?
  - Co nakreslili na okýnko?
  - Jak se pozná, že je venku mráz?
-
- **Posílání mrazíka v kruhu**

Pomůcky: obrázky mrazíků

Motivace: Koukejte děti, kdo k nám letí. Dětem ukážu namalované mrazíky. Mrazíci se proletí mezi dětmi. Společně jim vymyslíme jména.

Postup: Po tom, co se mrazíci představí dětem, si s nimi chtějí také hrát. Děti stojí v kruhu, já zpívám písničku a během ní si děti posílají mrazíka, jakmile přestanu zpívat tak ten, kdo drží mrazíka předvede nějaký cvik. Jak všichni víme mrazíci jsou neposedové, proto ostatní děti cvik zopakují.

- **Ťukání na okýnko**

Pomůcky: židle

Motivace: Uličníci rádi ťukají na okénka, teď to naučí i Vás.

Postup: Každé z dětí si přinese do kroužku židli. Otočí jí opěradlem do středu kruhu, připraví si pěst a já předvedu, jak takové ťukání mrazíků vypadá (ťukáme pokrčeným ukazováčkem).

ťukáme rychle, ťukáme pomalu, ťukáme nahlas, ťukáme potichu

- **Poté vyťukáváme slova z písničky**

Mra-zí-ci, u-lič-ní-ci, hrá-li, hou-pa-li-se, ram-pouch, smá-li-se, dva, vše-mu-se-smáli,
na-kres-li-li, vrá-nu, brá-nu, les, za-po-mně-li

2d, čtvrtý den

- **Uličníci popletli písničku**

Pomůcky: židle

Motivace: Uličníci nezbedníci nám schválně do písničky zašmodrчали jiná slova. Schovali se za okýnko a teď čekají, jestli na všechny chyby přijdeme.

Postup: Děti si vezmou židli, otočí jí do středu kruhu a židle je jako okénko. Všechny děti poslouchají zpěv. Jakmile uslyší chybu, vyskočí z okýnka ven (děti jsou schované za židlí, při špatném slově vyskočí).

Dětem zpívám píseň dva mrazíci uličníci. Poprvé jí zapívám dobře a poté už s chybami.

- Dva mrazíci **pomocníci**
  - **Tři** mrazíci uličníci
  - Dva **skřítkové** uličníci
  - Dva mrazíci uličníci pod **oknem** si hráli
  - Dva mrazíci uličníci pod střechou si hráli, houpali se **na houpačce**
  - Dva mrazíci uličníci pod střechou si hráli, houpali se na rampouch a **jenom plakali**
  - Dva mrazíci uličníci pod střechou si hráli, houpali se na rampouch všemu se jen smáli, **achy ach, achy ach**, všemu se jen smáli
-
- **Hudební honička na mrazíky**

Pomůcky: triangel, šátky, bubínek

Postup: Jedno z dětí je sluníčko a jedno je mrazík. Když zpívám sluníčko je schované, jakmile přestanu zpívat a zahraji na triangel mrazík se schová a sluníčko vyleze zachraňovat zmražené kamarády. Ten kdo je od mrazíka chycený se postaví jako zmrzlý rampouch a zvedne ruku, aby sluníčko vědělo, že chce zachránit. Sluníčko zachrání kamarády tím, že je vezme ze ruku a zatočí se s nimi.

Varianta č.2- Učitelka místo zpěvu hraje na bubínek – mrazík honí, triang- sluníčko zachraňuje. V případě většího počtu dětí je možnost přidat více mrazíků a více sluníček, lze je odlišit barevnými šátky (modré- mrazíci, žluté- sluníčko).

- **Mrazíci usnuli za komínem a probudí je jenom zvuk meluzíny**

Pomůcky: triangl a další hudební nástroje různého druhu

Motivace: Mrazíci se po honičce pořádně unavili, teď si zalezli za komín a tvrdě usnuli.

Postup: Děti si lehnou na koberec a schoulí se do klubíčka. Mrazíci tvrdě spí a zdá se jim sen, jak krásně malují všude po krajině nejrůznější tvary a znaky, vše co je napadne. Lítají si v tom snu z místa na místo. Mrazíky probere pouze meluzína, která zní takto (ukázka hry na triangl). Pokud kolem zní něco jiného, mrazíky to neprobudí. Střídáme hru na různé hudební nástroje, děti reagují pouze na triangl probuzením.

- **Houpaní se na rampouchu**

Pomůcky: klavír, zvonkohra

Postup: Když hraji staccato-děti běhají, jakmile však zpívám/ hraji legáto děti se ve dvojici chytanou za ruce a houpají s nimi (lze udělat i na barvu tónu- hraji na zvonkohru – děti utíkají x hraji na klavír- děti se houpají).

Příprava č. 4 Masopust – příprava s reflexí u každé z aktivit

Masopust

I když sluníčko ještě moc nehřeje lidé se chtějí bavit a oslavovat brzký příchod jara. U nás se při masopustním průvodu zpívají lidové písně, pozorně poslouchej jejich melodii určitě znáš.

Písně: Černé oči jděte spát, Tluče bubeniček, tluče na buben (Příprava s obsahem a aktivitami na 2 dny)

Konkretizované cíle:

- rozvoj tonálního cítění – tanec podle melodie
- rozvoj hudební paměti při zapamatování si nástroj- pohyb
- rozvoj rytmického cítění při pochodování
- rozvoj rytmické paměti – zopakování hraného rytmu
- porozumění písním
- procvičování reakce na zvuk

Očekávané výstupy:

- děti přizpůsobí svůj pohyb podle slyšené melodie
- děti přiřadí barevné puntíky ke správnému obrázku, podle slyšené sloky v písni
- děti chodí jako vojáci podle slyšeného rytmu
- děti reagují svou chůzí na bubínek a hlas učitelky
- děti reagují na hlasitost hudby svým pohybem
- děti zopakují slyšený rytmus
- děti si zapamatují pohyb k určitému nástroji
- děti ohodnotí svůj výkon

3a, první den

- **Tanec podle melodie**

Pomůcky: klavír

Postup: Děti teď vám zahrají dvě melodie, a vy budete tancovat, tak jak to při poslechu písně budete cítit

- hraji černé oči jděte spát
- tluče bubeníček tluče na buben

Povídání si o tom proč tančili na první píseň pomalu a na druhou pochodovali, poznal někdo o jaké dvě písničky se jedná? -zaspívám dětem obě písně

Obr. 27: Černé oči jděte spát

ČERNÉ OČI, JDĚTE SPÁT (Doprovod: 1)

Česká (Doprovod: 1)

Zvolna

1. Čer-né o-či, jdě-te spát, čer-né o-či, jdě-te spát,
však mu-sí-te rá-no vstát, však mu-sí-te rá-no vstát.

2. Ráno, ráno, raničko,   4. Prochází se po rynku,
dřív, než vyjde sluníčko.   nese smutnou novinku.

3. Sluníčko už vychází,
má milá se prochází.   5. Novinečku takovou,
že na vojnu verbujou.

6. Když verbujou, budou brát,
škoda hochů nastokrát.

Obr. 28: Tluče bubeníček na buben

Tluče bubeníček

Tlu-če bu-be-ní-ček, tlu-če na bu-ben
a svo-lá-vá ho-chy; Ho-ši, pojed-te sem!
Za-hra-jem si na vo-já-ky, má-me puš-ky a bo-dá-ky.
Ho-la, ho-la, hej, ník-do ne-meš-kej.

Reflexe z pozorování

MŠ1: Děti zúčastněný program byl 20. Děti spíše posedávaly a poslouchaly melodii písně. Poté se snažily uhádnout, jaká písnička to byla. Některé děti si myslely, že to

byla píseň pec nám spadla, ale jeden chlapec uhádl obě dvě písničky. Jen polovina dětí znala píseň černé oči jděte spát.

MŠ2: Děti zúčastněných programu bylo 6. Ze začátku chvílku všichni koukaly, ale proto že jsou dobrý kolektiv a nestydí se před sebou začali spontánně tančit. Na černé oči tančili pomalu a točili se dokola a na píseň Tluče bubeníček tlučena buben, 4 z 6 začali pochodovat, další dva se přidali.

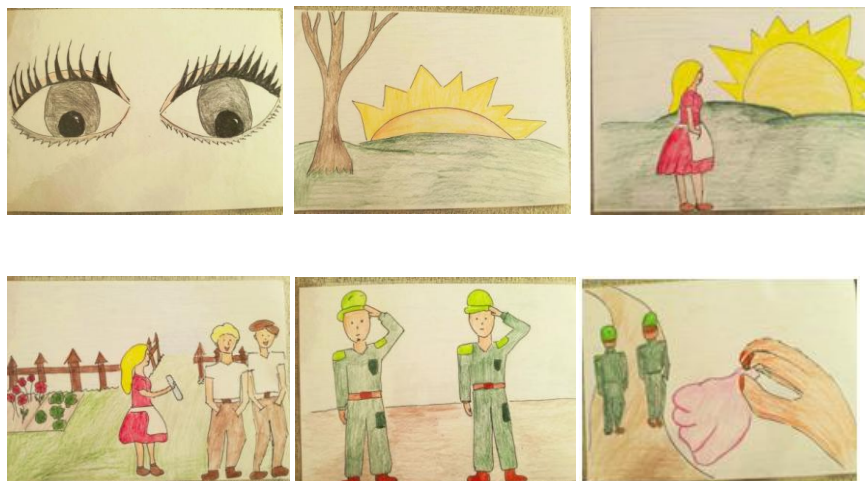
- **Černé oči jděte spát**

Pomůcky: obrázky k písni, kartičky z barevných papírků- 6 barev pro každého

Postup: Děti poslouchají píseň černé oči jděte spát. Po každé zazpívané sloce si děti připraví jednu barevnou kartičku (barvu určí někdo z dětí nebo paní učitelka), kterou vždy po každé sloce umístí na obrázek, který vystihuje o čem se ve sloce zpívalo.

- Černé oči jděte spát, však musíte ráno vstát- obrázek černých očí
- Ráno ,ráno, raničko, dřív než vyjde sluníčko obrázek vycházejícího slunce
- Sluníčko už vychází, má milá se prochází- obrázek holčičky co se prochází
- Prochází se po rynku nese chlapcům novinku- obrázek dívky s chlapci
- Novinečku takovou, že na vojnu verbujou – obrázek vojáků
- Když verbujou budou brát, škoda chlapců na stokrát- obrázek chlapců co odchází a mávající dívky

Obr. 29: Obrázky k písni černé oči jděte spát

Poté si společně projdeme příběh písničky. Diskutujeme s dětmi zda písnička byla smutná nebo veselá.

Reflexe z pozorování:

MŠ1: Některé z dětí, měly problém s výběrem obrázků po poslechu. Koukaly, kam dávají kartičky ostatní děti. Občas se tedy někdo mýlil, ale to mohlo zapříčinit neznalost písni. Poté jsme všechny obrázky daly doprostřed kruhu a o písni jsme si popovídali, děti chápaly obsah písni.

MŠ2: Po první sloce, byly dvě děti netrpělivé a chtěly pokládat barevné papírku již během mého zpěvu. Proto jsem začala říkat barvu lístečku, který umístí k obrázku až po dozpívání sloky. Dvě děti i během tohoto poslechu začaly montánně tančit a točit se dokola. Jejich pozornost vydržela po celou dobu hry.

- **Tluče bubeníček tluče na buben**

Pomůcky: bubínek, dřívka, tamburína

Motivace: Děti už jste někdy viděly vojáky? Jak takový voják pochoduje? My si teďka budeme hrát na vojáky. Vojáci pozor! Pochodem vchod, raz dva, raz, dva.

Postup: Zahrají dětem písničku a oni zkusí pochodovat do rytmu jako vojáci. Poté pochodují s dětmi a u pochodování tleskáme do rytmu .

Reflexe z pozorování

MŠ1: Děti karneval teprve čekal, ovšem hra na vojáky všechny zaujala. Děti udělaly dlouhou řadu a začaly pochodovat jako vojáci. Děti pochodovaly do rytmu, všechny děti se zapojily.

MŠ2: Věděla jsem, že děti měly ve školce karneval. Zeptala jsem se tedy, zda měly na karnevalu i vojáky. Odpověď byla ne. Proto jsem si na ty vojáky zahrály. O to větší motivaci děti měly. Opravdu začaly pochodovat a poslouchat mé rozkazy jako velitele. Všechny děti pracovaly se zaujetím.

- **Vojáci pochodují**

Pomůcky: bubínek

Rychle x pomalu

Motivace: Vojáci to nemají lehký, musí poslouchat svého velitele a podle něho utíkat nebo chodit pomalu. Já budíváš velitel a Vás vojáky si teď vyzkouším.

Postup: Učitelka vezme bubínek a bubnuje rychle x pomalu. Když se bubnuje rychle- děti chodí rychlou chůzí do rytmu, když se bubnuje pomalu- děti chodí pomalou chůzí do rytmu.

Potichu x nahlas

Motivace: Nejen že vojáci pochodují, ale oni trénují i plížení, aby je nepřítel neviděl a neslyšel.

Postup: Zpívám dětem písničku- pokud zpívám potichu děti se plíží. Když zpívám nahlas děti pochodují .

Reflexe z pozorování:

Mš1: Ke konci aktivity plížení x pochodování začaly být děti více hlučné. Dva kluci se neustále navzájem zlobili a plazili se po sobě. Při připomínce, že vojáky nesmí nikdo slyšet, se děti opět zklidnily. Pochod podle rytmu děti bavil, opět ke konci aktivity děti byly hlučnější.

Mš2: Jedna holčička mladšího věku chtěla činnost přerušit, že už jí ti vojáci moc nebaví. Tato holčička má také problém s chůzí, kvůli vrozené vadě. Ovšem plížení a následné pochodování jí začalo zase bavit. Ostatní děti neměly problém s udržením pozornosti, jejich reakce na změnu byly včasné. Při delším hraním této hry pozornost klesala.

3b, druhý den

- **vojáci hrají taky**

Pomůcky: dřívka pro děti

Motivace: Já jako váš velitel zahraji slovo na dřívka a vy to po mě zopakujete.

Postup: Všem dětem se rozdají dřívka. Zkusíme společně hrát rychle a pomalu a u toho pochodovat. Poté vyťukává paní učitelka na dřívka jednotlivá slova nebo slovní spojení a děti zopakují.

vo-já-ci, bu-be-ní-ček, tlu-če, bu-ben, dě-ti, za-hra-jem-si, na-vo-já-ky, flin-ty, bo-dá-ky

Poté se ptáme dětí, co ještě takový voják může mít a nápady dětí si vyťukáme na dřívka.

Reflexe z pozorování

MŠ1: Děti celkem dobře napodobovaly rytmus slov. Poté měly spoustu nápadů, co všechno voják ještě má a nápady jsme vyťukávaly na dřívka. Některé děti vyťukávaly špatně, ale většina dětí tuto aktivitu zvládla.

MŠ2: Děti hned zkoušely hudební nástroje, které dostaly. Protože činnost probíhala odpoledne, bylo znát, že děti už jsou více unavené. Ovšem ťukání na dřívka je bavilo a samy potom vymýšlely, co všechno vojáci mají a to jsem vyťukávaly. Děti během hry přestaly čekat na můj vzor a zvládly vyťukat slovo samy. Mladší děti občas nevyťukávaly do rytmu, v takovém případě proběhla korekce.

- **Reakce na zvuk**

Pomůcky: hudební nástroje – bubínek, činely, chrastítko

Motivace: Jako vojákům se Vám vede velmi dobře, proto si teď můžeme zahrát hru. Vojáci jí hrají ve volné chvíli.

Postup: Když hraje písnička vojáci pochodují v prostoru, když zazní hudební nástroj vojáci na něj musí správně reagovat.

- Bubínek- voják si lehne
- Činely- voják si sedne
- Chrastítko- voják se střílí

Jakmile se stopne píseň paní učitelka zahraje na jeden z těchto nástrojů a pozoruje zda vojáci správně reagují. Nástroje se během hry různě střídají, pokud si děti vše dobře zapamatují mohou se přidávat další nástroje a další úkoly .

Reflexe z pozorování:

Mš1: Děti tuto hru chápaly dobře, proto jsem mohla přidávat více pokynů. Některé děti už měly sníženou pozornost- hlavně dva kluci, kteří se navzájem zlobili a spletli se. Ovšem ostatní děti jim poradily a pomohly.

Mš2: Díky malému počtu dětí nebyl problém, aby slyšely můj hlas. Děti si snadno zapamatovaly pokyny, proto jsem mohla přidávat další. Hru jsem hrály celkem dlouho. Pozornost u některých jednotlivců nebyla stoprocentní, docházelo k občasným chybám, vždy jsem však dala prostor na opravu, kdy si jedinec uvědomil chybu sám nebo mu poradili kamarádi.

- **Relaxace**

Motivace: Vzpomenete si děti na první písničku, kterou jsem vám zpívala? Ano byla to píseň černé oči jděte spát. Vy si teď najděte pohodlné místo na zemi. Ještě si stoupněte. Jakmile začnu zpívat, vy se pokusíte hrát, že jste už hrozně unavení. Začnou Vám těžknout nohy a postupně se položíte na záda na zem a budete už jen poslouchat a soustředit se na dýchání do břicha.

Postup: Vysvětlím dětem úkol viz motivace. Zatáhnu žaluzie, aby bylo ve třídě přítmí. Počkám na zklidnění dětí a začnu zpívat. Děti se během písně ukládají k zemi a odpočívají. Po druhé sloce, kdy už děti leží na zemi, můžeme píseň doprovodit mluveným slovem.

- Cítíte obě dvě nohy, jak v klidu leží, těžknou a odpočívají
- Cítíte i obě ruce, které jsou natažené podél těla a také odpočívají
- Vaše břicho se s nádechem pomalu zvedá a výdechem zase klesá

Pokračujeme ve zpěvu, zpíváme do konce.

- Cítíte se uvolnění a odpočinutí
- Až uslyšíte zvuk rolniček, můžete své tělo hezky protáhnout a pomaličku si sednout na zadeček.

Reflexe z pozorování:

Mš1: Děti při relaxaci začaly chrápat. Proto jsem zareagovala tak, že teď si všichni vojáci pořádně zachrápou. Poté jsem vojákům řekla, že už spí tvrdým spánkem a zdá se jim krásný se a nikdo už nechrápe. Chvilí trvalo než se všechny děti uklidnily, ale nakonec relaxace proběhla s klidnou atmosférou.

Mš2: Chvilí dětem trvalo než se zklidnily, ale poté všechny děti byly potichu a ulehly na zem. Některé z dětí nevydržely v klidu pořád se přetáčely. Dvě holčičky co ležely vedle se navzájem trošku zlobily. Poté došlo na chvilku ke zklidnění u všech dětí. Kdybych nedošlo k zatažení žaluzií určitě by efekt relaxace nebyl takový.

- **Zpětná vazba**

Postup: Děti pamatujete si o čem byla první písnička, kterou jsem Vám zpívala? A o čem byla druhá písnička? Která se Vám líbila víc? Teďka se schováme do klubíčka a až řeknu teď vyrostete tak, jak se Vám to dnes líbilo.

Reflexe z pozorování

MŠ1: Skoro všechny děti si stouply až na tři chlapce. Při otázce, co jim vadilo, byla odpověď jednoho chlapce, že neví. Další dva se navzájem zlobili a to jim vadilo.

MŠ2: Všechny děti otevřely své ruce, jeden chlapeček si dokonce stoupnul, jedna holčička se k němu přidala. K otázce, která z písniček se jim líbila víc, se děti shodly na písni tluče bubeníček na buben.

Tipy na využití písně během dne: Píseň černé oči jděte spát můžeme dětem zazpívat před spinkáním jako ukolíbavku. Poté dětem popřejeme hezké sny. Až děti uslyší druhou písničku- tluče bubeníček na buben budou vědět, že se mohou probouzet a jít si hrát, třeba na vojáky.

Příloha č. 5: Příprava příchod jara

PŘÍCHOD JARA

Příroda se po zimě začíná probouzet. Jak? Stačí se kouknout z okna nebo jít na procházku. Na chvíli zastav a poslouchej, slyš zpěv ptáčku? Vidíš nové kytičky? To jaro je tu.

Písňe: Vyletěla holubička ze skály, Sedí liška pod dubem

Konkretizované cíle:

- Rozvoj tonálního cítění
- Rozvoj vnímání vzestupnosti a sestupnosti tónů
- Osvojení si grafického znázornění vysokých a nízkých tónů
- Propojení sluchové a vizuální stránky tónu
- Rozvoj hry v dialogu

Očekávané výstupy:

- Děti svým pohybem napodobí vzrůstající i klesající melodii písňe
- Děti správně umístí noty na dětskou notovou osnovu
- Dítě pozná zda pedagog hraje vysoký či nízký tón
- Dítě pozorně poslouchá zpěv pedagoga a pochopí obsah písňe

Obr. 30: Vyletěla holubička

Musical score for 'Vyletěla holubička' in 2/4 time, key of C major. The score consists of two staves. The first staff has a treble clef and a key signature of one sharp (F#), with a common time signature. The melody is written on a five-line staff. The second staff has a bass clef and a key signature of one sharp (F#), with a common time signature. The melody is written on a five-line staff. The lyrics are written below the staves. The first line of lyrics is '1. Vy - le - tě - la ho - lu - bič - ka ze ská - ly, ze ská -'. The second line of lyrics is 'ly, pro - bu - di - la mo - dré o - čí ze spa - ní, ní.' The chords are indicated above the staves: C, G7, Am, Em, F, Dm, C, G7, C, C.

1. Vy - le - tě - la ho - lu - bič - ka ze ská - ly, ze ská - ly, pro - bu - di - la mo - dré o - čí ze spa - ní, ní.
2. Kdyby byly modré oči nespaly, nespaly, byly by tu holubičku dostaly.
3. Nebyla to holubička, byl to pták, byl to pták, když mne nechceš, můj holečku, nechej tak.
4. Když mne nechceš milovati, nechtěj si, nechtěj si, bude si mne namlouvati hodnější.

Obr. 31: Sedí liška pod dubem

Musical score for 'Sedí liška pod dubem' in 2/4 time, key of D major. The score consists of two staves. The first staff has a treble clef and a key signature of two sharps (F# and C#), with a common time signature. The melody is written on a five-line staff. The second staff has a bass clef and a key signature of two sharps (F# and C#), with a common time signature. The melody is written on a five-line staff. The lyrics are written below the staves. The first line of lyrics is 'Se - dí liš - ka pod du - bem, má piš - tal - ku a bu - ben.' The second line of lyrics is 'Na piš - tal - ku pís - ká a na bu - ben tři - ská.' The chords are indicated above the staves: C, Dm, C, G7, C, C.

- **Vyletěla holubička**

Motivace: Děti schovejte se do klubíčka a poslouchejte jakou písničku jsem si pro Vás dnes připravila.

Postup: Dětem zazpívám písničku, poté si budeme povídat o čem písnička byla a jak to je vlastně s ptáčky, po tom co skončí zima.

- **Když se řekne jaro, napadne mě**

Pomůcky: dřívka

Motivace: co se vám vybaví jako první když se řekne jaro?

Postup: Děti se zamyslí, co se mění přírodě na jaře. Poté každý posune řekne jedno slovo, slovní spojení a vyťuká je po slabikách na dřívka. Ostatní děti slova zopakují.

- **Vyletíme**

Pomůcky: klavír

Motivace: Holubička vyletěla ze skály, já Vám teďka ukážu, jak poznala, že už mohla vyletět a jak takové první vzletnutí po zimě vypadá.

Postup: Dětem zahraji vzestupnou melodii. Začínáme na bobečku, hraji na klavír tóny vzestupně,. S každým tónem dítě vzlétne o něco výš, až je ve stoje a má roztažené křídla.

- **Přistáváme**

Pomůcky: xylofon

Motivace: Holubičky se proletí, jakmile však uslyší hudební nástroj zastaví se.

Postup: Děti létají po třídě a paní učitelka zahraje na xylofon (ten je hned vedle klavíru) Děti se zastaví a hádají, na jaký hudební nástroj jsem zahrála- byl to klavír nebo xylofon? Poté hraji sestupnou melodii na xylofon a děti s každým úderem se sníží, až jsou opět na bobečku. Hru můžeme několikrát s dětmi opakovat

- **Sedí liška pod dubem**

Pomůcky: -

Motivace: Půjdeme se teďka spolu podívat do lesa, schválně jestli podle písničky poznáte, kdo se nám to v tom lese schovává.

Postup: Zahraji dětem píseň na flétnu, poté zaspívám dětem píseň sedí liška pod dubem. Znáte děti tuto písničku? Přišla Vám v něčem podobná s tou první písničkou a

holubička? Já Vám teď zazpívám pouze melodii jedné z písniček a schválně jestli poznáte, která z písniček to byla.

- Zpívám na lalala melodii písně vyletěla holubička
- Zpívám na lalala melodii písně sedí liška pod dubem

Znějí Vám písničky v něčem podobně ?

- **Přiřazování vysokých a nízkých tónů**

Pomůcky: notová osnova pro nejmenší, tóny pro děti na suchý zip, klavír

Postup: Každému z dětí rozdám tón a zahraji na klavír, děti postupně chodí a lepí tóny na osnovu podle toho zda jim připadají hluboký nebo vysoký. Poté zahraji znovu to samé a děti znázorňují výšku pohybem ruky.

Obr. 32: Pomůcka k přiřazování tónů

- **Tanec: Sedí liška pod dubem**

Pomůcky: hudební nástroj- dřívka

Postup: Děti mají dřívka a ťukají do rytmu písničky. Když písnička stoupá děti jsou z boběčku do stoje, když písnička klesá děti jdou ze stoje do boběčku .

- **Schovala se holubička**

Pomůcky: holubička z papíru, hudební nástroje

Motivace: Uhlídat takovou holubičku není žádná sranda, na chvíli se otočíte a zavřete oči a holubička uletí. Když si navzájem pomůžeme určitě ji pokaždé najdeme. Zkusíme to?

Postup: Děti rozdělím na skupiny max. po 5 . Každá skupina bude mít při této hře úkol, skupiny se během hry vystřídají aby si každý zkusil všechno.

- **První skupina-** schovává holubičku
- **Druhá skupina** – holubičku hledá
- **Třetí skupina** – nápověda, která radí druhé skupině, jestli se už blíží k holubičce nebo jestli se oddalují.

Nápověda: pokud hraje na dřívka- je to jako přihořívá- děti co hledají ví, že se blíží k holubičce. Pokud nápověda hraje na chrastítka- je to jako samá voda- děti co hledají ví, že jsou od holubičky vzdáleny.

Při opakování této činnosti můžeme zavést i postupné zeslabování a zesilování hry na nástroj jako měřítko vzdálenosti od holubičky.

- **Dialog**

Postup: Půlka dětí budou holubičky a druhá půlka dětí budou lišky. Dětem ukážu, jak budou hrát na dřívka- lišky jinak než holubičky. Poté vždy řeknu kdo hraje a ta skupinka dětí zahraje. Poté zkusíme hrát dohromady.

- Holubičky: První druhá třetí - xx - xx
- Lišky: První druhá třetí- x- x- x-

- **Relaxace**

Pomůcky: hudební nástroje, papír

Postup: Děti si lehnou na koberec a poslouchají vyprávění příběhu. Holubička se schoulila v zimě do klubíčka a usnula tvrdým spánkem. Ovšem první jarní paprsek jí polechtal na zobáčku (úder do trianglu) a holubička si protáhla jednu nohu a spala dál. Druhá paprsek od sluníčka jí polechtal na křídýlku (úder do činelů) a holubička si protáhla obě křídélka a spala dál. Třetí paprsek sluníčka jí pohladil po hlavičce (zvuk rolniček) holubička si protáhla křídélka i nožičky a zůstala ležet na zádech. Když už byla skoro vzhůru uslyšela šustění větru (šustění papírem) a protáhla se a nahlas si zívla. Jakmile ucítila jak venku všechno už kvete (lehké bubnování) tak si sedla pomaloučku do bobečku. Rozhlídla se doleva a doprava, promnula si oči a začala zpívat svojí oblíbenou písničku. Se zpěvem pomalu vzletla – vyletěla holubička ze skály- zpěv- a prolétla se po okolí.

Zpěv písni během programu dne: Píseň vyletěla holubička a relaxace s ní spojená je vhodná před spaním. Hra na schovanou holubičku se, může využít při čekání na oběd, kdy děti mohou hrát na hudební nástroje (jako náповěda) u stolečku.

Příloha č. 6: příprava koníci pomocníci

KONÍCI POMOCNÍCI

Už jste někdy děti jely na koníkovi? Líbí se Vám koníci? Koníci vždy byly a pořádnou pro lidi velkými pomocníky. Pomáhaly třeba dřevorubcům v lese tahat dřevo, zemědělcům na polích rýt hlínu, třeba i takový poštovský panáček byl díky nim mnohem rychlejší v roznášce důležitých dopisů.

Konkretizované cíle:

- rozvoj tonálního cítění při poslechu melodie,
- rozvoj hudební paměti při poznávání písní

Očekávané výstupy: Děti...

- Korigují kolektivní hru, hrou na hudební nástroj
- Rozpoznají známé písně podle hrané či zpívané melodie
- Pamatují si některé z písní, které poslouchaly během integrovaného programu
- **Jede jede poštovský panáček**

Obr. 33: píseň *Jede, jede poštovský panáček*

Jede, jede poštovský panáček Česká

Je - de, je - de poš - tov - ský pa - ná - ček,
je - de, je - de poš - tov - ský pán.
Má vra - rýj ko - ní - čky ja - ko dvě ry - bi - čky,
je - de, je - de do Ro - ky - can.

Postup: Dětem zazpívám píseň jede jede poštovský panáček. Děti poslouchají a poté jim kladu následující otázky:

- kom se zpívalo v písničce?
- Kam jel poštovský panáček?
- Co on to má za zvířátka?
- Jezdí se ještě teď běžně na koni?

- **Hra na poštovský panáčky**

Pomůcky: hudební nástroje, moldánky

Postup: Děti rozdělíme do skupinek po třech. Každá skupinka tvoří jeden poštovský vůz. Dvě děti budou řídit dopravu, ostatní děti utvoří několik vláčků – poštovských vozů. Pokud dítě cinkne na triangel vozy se rozjedou, pokud druhý dítě zabubnuje na bubínek vozy se zastaví. Vozy do sebe nesmí nabourat a vyhýbají se všem překážkám na cestě.

- **Najdi píseň podle rytmu**

Pomůcky: obrázky k daným písničkám

Motivace: Pošťákovi se poztráceli dopisy plné písniček, pomůžeš mu je najít?

Postup: Sedneme si s dětmi do kroužku a postupně rozbalujeme jednotlivé dopisy. Zkoušíme uhádnout, co by v takovém dopisu se mohlo psát, co by to mohlo být. Děti seznámím obrázkem a diskutujeme o tom, zda je k obrázku napadá nějaká písnička. Poté zahrají melodii písničky zobrazené na obrázku a děti hádají, která písnička to je.

Variace č.1: Vyťukávám rytmus písně na dřívka a děti si zkouší do rytmu v duchu zpívat písničku. Poté Zpíváme píseň jako brumendo společně s vyťukávaným rytmem.

Variace č.2: Podívám se do obálky jako první a bez ukázky obrázku dětem zahrají melodii písně, děti hádají, která písnička to mohla být. Poté jim ukážu obrázek.

Seznam písní v dopisech: jede, jede poštovský panáček, černé oči jděte spát, rybička maličká, pec nám spadla, halí belí koně v zelí, kočka leze dírou pec oknem, šla Nanyňka do zelí, travička zelená, vyletěla holubička ze skály, sedí liška pod dubem, holka modrooká, prší, prší jen se leje

Obr. 34: ukázka obrázků a dopisu

- **poznej píseň podle melodii**

Pomůcky: obrázky písniček

Postup: Obrázky písní rozmístím po prostoru, zpívám na slabiku lala melodii jednotlivých písní. Děti chodí po prostoru a zkouší najít správnou písničku.

Motivace: Ještě že Vás děti máme, díky Vám pošťák doručil všechny písničky v pořádku.

- **znáte ještě nějaké písničky kde se zpívá o koních?**

Pomůcky: hudební nástroje

Motivace: Děti znáte ještě nějaké písničky, kde by se zpívalo o koních? *Dle návrhů dětí můžeme obměnit seznam písní o koních k činnosti.*

Postup: Dětem zazpívám píseň o koních a děti zkusí vymyslet, který hudební nástroj by se k písničce hodil nejvíc. Po výběru nástroje si společně píseň zazpíváme a zahrajeme.

Písňe: Halí belí koně v zelí, když se zamiluje kůň , já mám koně vraný koně, jede, jede poštovský panáček

- **Nezbeda popleta**

Pomůcky: klavír

Motivace: Představte si milé děti, do polákova vozu se v noci přikradl nezbeda popleta, přepsal některé písničky a pošťák si s tím neví teď rady. Co s tím uděláme?

Postup: Hraji jednotlivé písňe a v každé z nich zahraji chybu. Kdo z dětí chybu uslyší vyskočí a řekne chyba!

Písňe: Prší, prší jen se leje, travička zelená, pec nám spadla, vyletěla holubička ze skály, sedí liška pod dubem, holka modrooká

- **Ukončení programu**

Motivace: Vzpomenete si děti, které písničky jsem Vám tady ve školce zpívala? Podle reakce dětí případně napovídám. Mě by teďka zajímalo, která písnička se Vám líbila ze všeho nejvíc. Pokud je více návrhů, můžeme hlasovat. Chtěli by jste tu vaší nejoblíbenější společně zahrát a zazpívat?

Postup: Dětem rozdám hudební nástroje a společně si zahrajeme a zazpívám písničku, dle výběru dětí.

Jsem moc ráda, že si písničky tak hezky pamatujete. Byly jste pokaždé moc šikovní!

- Otázky ke zpětné vazbě
  - Kdo má rád, když mu někdo zpívá?
  - Kdo rád zpívá?
  - Kdo má rád poslouchá, když někdo hraje na hudební nástroj?
  - Koho baví hrát na hudební nástroje, co máte ve školce?
  - Kdo by chtěl hrát na hudební nástroj, až bude chodit do školy?
  - Kdo by chtěl chodit zpívat do sboru?

- Kdo rád tančí?
- Komu by se líbilo, kdyby vám rodič/učitelka zpívala před spinkáním?